

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
Економіки та менеджменту
Бухгалтерського обліку та аудиту

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до дипломної роботи

магістра

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему: **Облік і аудит процесу постачання
та його вплив на ефективність роботи підприємства
(на прикладі ТЗОВ «Бучачагрохлібпром»)**

Виконав: студент 6 курсу, групи ПОмз-61
напряму підготовки

071 «Облік і оподаткування»

(шифр і назва напряму підготовки, спеціальності)

Лисий М.А.

(прізвище та ініціали)

Керівник к.е.н., доц. Білоус О.С.
(прізвище та ініціали)

Рецензент (прізвище та ініціали)

Нормоконтроль к.е.н., доц. Співак С.М.
(прізвище та ініціали)»

АНОТАЦІЯ

Лисий М.А. Облік і аудит процесу постачання та його вплив на ефективність роботи підприємства (на прикладі ТзОВ «Бучачагрохлібпром»). – Рукопис.

Дипломна робота за спеціальністю 071 - Облік і оподаткування. – Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя. – Тернопіль, 2019.

Досліджено теоретичні основи організації матеріальних потоків на підприємстві на принципах логістики. Охарактеризовано особливості логістичного підходу до управління матеріальними потоками на підприємстві. Розглянуто питання удосконалення нормування виробничих запасів.

Висвітлено питання ефективності використання логістичних концепцій у процесі оптимізації матеріально-технічного постачання, пов'язані з цим напрями реформування маркетингової та інфраструктурної діяльності впливу логістичних рішень на сукупні витрати суб'єктів господарювання.

Ключові слова: управління, логістика, матеріальний потік, логістичний процес, закупівля, виробництво, збут, стратегія, запаси.

ЗМІСТ

Вступ	5
Розділ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ ПОСТАЧАННЯ ТОВАРНО-МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ	
1.1. Теоретичні дослідження процесу постачання в інформаційній системі підприємства	9
1.2. Системи і форми матеріально-технічного забезпечення	17
1.3. Виробнича логістика та матеріально-технічне забезпечення процесу надання послуг	24
Розділ 2. ФУНКЦІОНУВАННЯ ОБЛІКОВИХ ПОТОКІВ ІНФОРМАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ПРОЦЕСОМ ПОСТАЧАННЯ	
2.1. Організація обліку процесу постачання	28
2.2. Обчислення собівартості запасів	35
2.3. Синтетичний та аналітичний облік в процесі постачання	38
Розділ 3. ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ТА ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ В УПРАВЛІННІ ПРОЦЕСОМ ПОСТАЧАННЯ	
3.1. Аналітичні можливості та їхнє використання	45
3.2. Аналітичні процедури в аудиті запасів	48
Розділ 4. АНАЛІЗ РУХУ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ЗАПАСАМИ НА ТзОВ «БУЧАЧХЛІБПРОМ»	
4.1. Оцінка динаміки та структури запасів	52
4.2. Аналіз структури запасів у системі постачання	56
Розділ 5. ЕКОНОМІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ РЕЗЕРВІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗАПАСІВ ТзОВ «БУЧАЧАГРОХЛІБПРОМ»	
5.1. Аналіз ритмічності постачання та використання запасів	58
5.2. Аналіз можливостей мобілізації резервів	60
Розділ 6. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	
6.1. Державний нагляд та контроль за станом охорони праці в Україні	65
6.2. Розробка та реалізація заходів щодо матеріального забезпечення заходів ЦЗ	70
Висновки і пропозиції	73
Список використаних джерел	75
Додатки	85

ВСТУП

Актуальність теми. Успішне проведення в Україні економічних реформ значною мірою залежить від можливості використання на всіх рівнях управління сучасних інструментів менеджменту. Водночас, як свідчить досвід реформування вітчизняної економіки, інструменти, які успішно застосовуються в умовах економіки розвинутих країн, не завжди генерують адекватний результат на українському ринку, що зумовлює необхідність вдосконалення і адаптації прогресивних методів управління до специфіки ринкових умов господарювання вітчизняних підприємств. Необхідне також врахування стратегічних тенденцій розвитку світового господарювання таких, як глобалізація, інформатизація, актуалізація проблем охорони довкілля.

Під час побудови сучасних мікроекономічних систем в умовах європейської інтеграції актуалізується застосування систем менеджменту з орієнтацією на концепцію логістики, очікуючи від цього: по-перше, втілення нового системного розуміння механізмів функціонування ринку і формування на основі цього вагомим стратегічного чинника реалізації конкурентних можливостей підприємства; по-друге, забезпечення гнучкості підприємства за рахунок гнучкості потокових процесів, які є об'єктом логістики в такій моделі менеджменту; по-третє, досягнення системного ефекту (синергії) кооперованих підприємств, структурних одиниць тощо; по-четверте, стимулювання розвитку інформаційної інфраструктури підприємств, а відтак зменшення невизначеності щодо змін у ринковому середовищі прийняттям рішень у реальному масштабі часу тощо.

Проблеми обліку, оцінки і аналізу процесу постачання розглядалися в працях відомих вітчизняних учених-економістів: Бородкіна А.С., Бутинця Ф.Ф., Голова С.Ф., Завгороднього В.П., Єфіменка В.І., Кірейцева Г.Г., Кужельного М.В., Литвина Ю.Я., Пушकारа М.С., Сопка В.В., Ткаченко Н.М., Чумаченка М.Г. Вагомий внесок у розвиток методології питань обліку і аналізу процесу постачання зробили зарубіжні вчені: Аксененко А.Ф., Глен А. Велш, Козлова

О.П., Левін В.С., Луговий В.А., Маргуліс А.Ш., Новодворський В.Д., Петрова В.І., Тішков Шеремет А.Д., в яких розглядаються тією чи іншою мірою питання прискорення матеріальних потоків, зменшення сукупних запасів, оптимізації структури витрат, підвищення рівня обслуговування тощо. Водночас вимагають подальшого розвитку питання інформаційного забезпечення системної оптимізації матеріальних потоків у ланцюгу “виробник.....споживач”.

Аналіз наукових публікацій свідчить, що поряд із проблемами управління процесу постачання, недостатньо уваги приділяється також і управлінню інформаційними потоками. Інформаційні потоки переважно розглядаються як чинник забезпечення ефективного управління іншими ресурсами (матеріальними, фінансовими, трудовими). Це звужує їх роль, не узгоджується із стратегічним розумінням того, що на сучасному етапі розвитку економіки інформація стає самостійним виробничим фактором, потенційні можливості якого відкривають широкі перспективи для підвищення конкурентоспроможності підприємств. Отже, необхідно розвивати теоретичні основи вдосконалення управління підприємством, створюючи достатнє інформаційне забезпечення матеріальних потоків та розробляючи методичні основи розвитку відповідної інформаційної інфраструктури. Це визначає актуальність та своєчасність дослідження, що зумовило вибір теми дослідження, мету, структуру і завдання дипломної роботи.

Мета і задачі дослідження. Метою є удосконалення методичних і організаційних засад бухгалтерського обліку і аналізу процесу постачання на підприємствах для забезпечення їх ефективного функціонування за сучасних умов господарювання. Досягнення вказаної мети передбачає послідовне вирішення таких завдань:

- дослідження сутності та наслідків логістичного підходу до управління матеріальними потоками на підприємстві;
- обґрунтування необхідності використання системного підходу для удосконалення механізму управління матеріальними потоками;

- обґрунтування теоретичних питань удосконалення обліку процесу постачання;
- удосконалення методики нормування виробничих запасів;
- розробка системи показників та методики економічного аналізу забезпечення підприємств виробничими запасами.

Об'єктом дослідження є чинна система обліку і аналізу процесу постачання на ТзОВ «Бучачагрохлібпром».

Предметом дослідження є методика та організація системи обліку і аналізу процесу постачання на підприємствах.

Методи дослідження. Методи дослідження ґрунтуються на діалектичному підході до вивчення сучасного стану обліку і аналізу процесу постачання. У процесі дослідження застосовувалися методи наукової абстракції, індукції та дедукції, аналізу й синтезу, статистичних порівнянь, вибіркового обстеження та групування.

Інформаційною базою виконаного дослідження є законодавчі акти України, нормативна документація та галузеві інструкції, що регламентують організацію обліку та аналізу процесу постачання, міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених-економістів, матеріали науково-практичних конференцій, матеріали органів державної статистики, облікові дані ТзОВ «Бучачагрохлібпром».

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

- досліджено суть та наслідки логістичного підходу до управління матеріальними потоками на підприємстві;
- розроблено рекомендації щодо вдосконалення нормування виробничих запасів;
- запропоновано основні принципи побудови обліку та аналізу процесу постачання на підприємствах житлово-комунального господарства;
- обґрунтовано необхідність використання системного підходу для удосконалення механізму управління матеріальними потоками;

- розроблено систему показників та методику економічного аналізу забезпечення підприємств виробничими запасами.
- обґрунтовано необхідність вдосконалення фінансового обліку процесу постачання відповідно до національних стандартів для одержання більш об'єктивної інформації з метою прийняття управлінських рішень;
- визначені напрями вдосконалення існуючої методики аналізу показників ефективності використання виробничих запасів.

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці основних напрямів і конкретних рекомендацій по удосконаленню методики обліку процесу постачання, методики проведення аналізу процесу постачання, а також посилення інформаційної та контрольної функцій обліку в управлінні виробництвом.

Структура та обсяг дипломної роботи. Дослідження складається із вступу, шести розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ ПОСТАЧАННЯ ТОВАРНО-МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ

1.1. Теоретичні дослідження процесу постачання в інформаційній системі підприємства

Тривалість й ефективність функціонування підприємства знаходяться у прямій залежності від уміння команди менеджерів протистояти ринковим та економічним несприятливим факторам, а тому фінансовий облік передбачає обов'язкові процедури збору й обробки інформації, яка стосується перебігу процесів, виявлення позитивних чи негативних відхилень від запрограмованих цілей, планів та показників діяльності. Ця інформація дозволяє своєчасно приймати рішення, спрямовані на недопущення негативних змін чи на їх нейтралізацію.

Розкриваючи поняття процесів промислових підприємств, ми вважаємо за необхідне дати визначення цього терміна, оскільки в літературі з бухгалтерського обліку до цього часу не зверталася увага на такі «дрібниці», а тому не зовсім зрозуміло що саме слід вважати процесом у виробничій діяльності.

Процесом (лат. - проходження, просування) називається послідовна закономірна зміна певного явища та перехід від одного явища до іншого. Іншими словами, господарська діяльність породжує закономірну і послідовну зміну процесів:

- 1) придбання факторів виробництва - постачання;
- 2) їх трансформацію у готовий продукт (роботи чи послуги) - виробництво;
- 3) продаж готової продукції - збут;
- 4) розширення чи модернізацію матеріально-технічної бази - інвестування.

На рис. 1.1. показано чотири процеси: постачання, виробництво, збут й інвестування, які в сукупності характеризують повний цикл основної діяльності підприємства.

Рис. 1.1. Процеси виробничої діяльності та їх взаємозв'язок

Процес постачання полягає в тому, що підприємство укладає договори з постачальниками на необхідні йому фактори виробництва, організовує доставку та складування виробничих запасів, перераховує гроші постачальникам за отримані матеріали. Під час цього процесу відбувається зміна активу з форми грошей на форму майна, призначеного для надання послуг.

Процес виробництва пов'язаний із споживанням факторів виробництва не лише у їх натуральній, а й у грошовій формі. У виробництві відбувається трансформація спожитих факторів виробництва у готовий продукт (роботи чи послуги), формування собівартості продукції, рівень якої визначається ефективністю технології, техніки, організації виробництва, кваліфікації персоналу й управління.

Процес збуту характеризується такими господарськими операціями, як пошук покупців, визначення ціни продажу, укладання договорів на поставку продукції споживачам, відвантаження продукції та доставка замовлень, отримання грошей від реалізації, нарахування і сплата податків і

обов'язкових платежів, визначення фінансового результату від реалізації тощо.

Процес інвестування передбачає відмову підприємства від поточного нагромадження грошей на користь збільшення касового потоку (надходжень) у майбутньому. Інвестиції пов'язані з витратами на створення чи придбання основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів, витратами на реконструкцію, розширення та модернізацію діючих об'єктів, формування основного стада та ін. Метою інвестування є розширення матеріально-технічної бази, нарощування виробничого потенціалу та отримання вигод від цього у майбутньому.

В окремі процеси виділяють фінансову діяльність та фінансове інвестування, коли підприємство вкладає гроші у цінні папери інших підприємств, статутний капітал інших підприємств на території України й за кордоном тощо. Такі інвестиції називаються фінансовими.

Названі процеси функціонують як самостійні але взаємопов'язані між собою в загальному циклі кругообороту капіталу.

Фінансовий облік процесів повинен організовуватися у порядку, визначеному обліковою політикою підприємства. У свою чергу облікова політика формується не тільки на основі національних стандартів бухгалтерського обліку, а й з урахуванням організаційної структури підприємства та вимог менеджерів щодо повної та релевантної інформації для аналізу досягнутих результатів роботи в розрізі кожного з процесів господарської діяльності.

Виділення окремих процесів господарської діяльності підприємства ґрунтується на ідеях сучасного менеджменту - групування ділових операцій за їх основними характеристиками в розрізі управлінських структур (повноваження та вартість утримання яких різні) з метою економії трансакційних витрат, як їх назвав Р. Коуз (за роботи з аналізу трансакційних витрат він отримав Нобелівську премію в 1991 р.).

У ринковій економіці для забезпечення ефективного функціонування підприємства необхідно організувати збір та обробку економічної інформації,

вести активний пошук ринків факторів виробництва та збуту продукції, укласти договори та контролювати хід їх виконання, що вимагає суттєвих витрат на менеджмент, маркетинг, моніторинг, аудит, нові галузі права, обробку інформації, які відносяться до трансакційних.

Порівнянням трансакційних витрат з обсягами робіт в межах того чи іншого процесу можна визначити ефективність роботи. Якщо трансакційні витрати надмірні, то діяльність фірми є неефективною. З цього випливає важлива закономірність щодо оптимального масштабу фірми. Дрібні фірми повинні нарощувати масштаби виробництва або користуватися послугами інших фірм, які надають дешевші послуги трансакційного характеру. Кожна фірма повинна організувати облік та контроль процесів господарської діяльності з метою визначення їх ефективності.

Класична школа менеджменту в особі А. Файоля (1841-1925) дає відповідь на питання про ефективне управління організацією в цілому, виділяючи в єдиній системі шість видів діяльності:

- технічну (виробничий процес);
- комерційну (постачання, збут, обмін);
- фінансову (пошук та оптимальне використання капіталу);
- бухгалтерську (діяльність, пов'язана зі збором даних, підготовкою фінансових звітів та статистичною інформацією);
- управлінську (прогнозування організація, управління, координація, контроль);
- захисну (захист власності організації та людей на виробництві).

Добре організовані технічні, комерційні та фінансові операції забезпечують зростання прибутку.

Контроль передбачає ведення обліку з метою перевірки виконання поставлених цілей відповідно до плану. Дані необхідні для менеджерів, які перевіряють ефективність здійснених господарських операцій та процесів.

Отже, фінансовий облік повинен забезпечити для менеджерів інформацію

про ефективність кожного з процесів господарської діяльності, а також підприємства у цілому. Підприємство з надання послуг є складною системою, під якою розуміють сукупність окремих елементів, котрі знаходяться у взаємодії та зв'язках між собою і утворюють єдність та цільність. Підприємство як система характеризується двома основними характеристиками:

- динамізмом, зміною у часі самої системи та її стану;
- інформативністю процесів та явищ, які відбуваються у ньому.

Система може бути ідентифікована лише тоді, коли вона виділяється з середовища, має внутрішні та зовнішні характеристики. Підприємство можна розглядати як систему, призначену для трансформування факторів виробництва (техніка, сировина і матеріали, жива праця, капітал) у готову продукцію, тому його модель має таку форму (рис. 1.2).

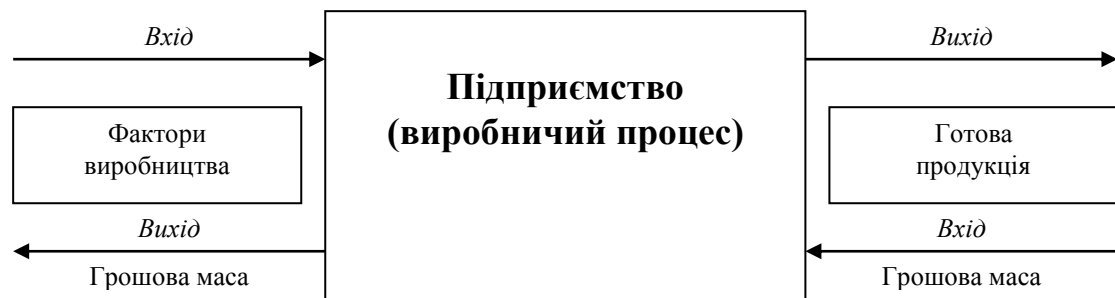

Рис. 1.4. Модель діючого підприємства

На рис. 1.2 показано, що *першим процесом, без якого неможливий виробничий процес, є постачання, основне завдання якого полягає в забезпеченні потреб виробничого процесу в різноманітних факторах виробництва* - сировині, матеріалах, паливі, тарі, запасних частинах, малоцінних та швидкозношуваних предметах, основних засобах (будівлях, спорудах, транспортних засобах, машинах, верстатах, устаткуванні), живій робочій силі (робітники, управлінці, службовці), капіталі (інвестиції, гроші) та інших ресурсах. На виході з системи знаходиться готова продукція, яка призначена для збуту споживачам. Від споживачів продукції на підприємство надходять гроші, а виходять - при оплаті постачальникам факторів виробництва.

Важливо підкреслити, що для здійснення процесу постачання необхідні фінансові ресурси (гроші), які підприємство отримує лише після збуту продукції покупцям. Крім цього необхідно забезпечити безперебійність усіх процесів - постачання, виробництва і збуту. Якщо готова продукція не буде швидко реалізована, то підприємство не зможе закупити необхідні фактори виробництва, що ускладнить кругооборот капіталу. Несвоєчасне забезпечення потреб виробничого процесу призведе до зменшення випуску продукції, обсягу реалізації і виручки.

Отже, у фінансовому обліку потрібно відображати інформацію про кожний із процесів кругообороту капіталу і визначити їх ефективність, яка розраховується через отримання економічних показників у системі бухгалтерських рахунків.

Виходячи із вищесказаного можна вивести закон менеджменту й обліку, який формулюється так:

Підприємство як самостійна система може функціонувати невизначений строк тільки за умови перетину грошовою масою його межі, завдяки грошовому обміну між системою і середовищем.

З цього закону робимо висновок: підприємство не виживе, якщо не буде використовувати ефективним способом свій базовий виробничий потенціал і не зможе забезпечити грошову масу, достатню для покриття витрат на підтримання цього потенціалу.

В результаті перетину межі підприємства гроші можуть виходити в оточуюче середовище або надходити на підприємство із середовища, при цьому підприємство може функціонувати, якщо притік грошей перевищить відтік. Показник руху грошової маси краще характеризує фінансовий стан, ніж показник прибутку.

Отримання достатньої грошової маси для розширеного виробництва пов'язане з багатьма факторами кращого використання існуючого потенціалу:

➤ модернізація виробництва (сучасна техніка, високі технології, автоматизація, роботизація);

- сучасні технології виробництва;
- організація виробництва на основі досягнень науки;
- організація праці, спрямована на підвищення продуктивності;
- раціональне використання матеріальних ресурсів та перехід на нові конструкційні матеріали;
- використання відходів виробництва;
- організація управління на основі досягнень науково-технічного прогресу;
- інші напрями, що призводять до зниження собівартості продукції.

Серед цих факторів значне місце посідає раціональна організація матеріально-технічного постачання, яке забезпечує укладання договорів на поставку ресурсів, доставку їх на склади, розміщення і зберігання, доставку на робочі місця. Для забезпечення тривалого існування підприємства необхідно відслідковувати не тільки поточний стан справ на підприємстві, а й майбутній. У цьому випадку модель підприємства має таку форму (рис. 1.3):

Рис. 1.3. Модель діючого підприємства

Точність передбачення майбутнього залежить від точності визначення параметрів системи та методів прогнозування. Визначення майбутнього стану системи пов'язується з покращенням стану потенціалу, в тому числі і підсистеми постачання.

У фінансовому обліку процес постачання чітко не виділяється, хоча немало економістів пропонують організувати облік у системі бухгалтерських рахунків та використовувати інформацію для визначення ефективності цього процесу. Автор пропонує звернути увагу на процес постачання, оскільки

через нього проходять вхідні потоки ресурсів, які в майбутньому перетворюються з натуральної форми у вартісну. Витрати, пов'язані з придбанням ресурсів, становлять від 10 до 30% від вартості заготовлених ресурсів, а тому їх облік та аналіз динаміки і структури дають можливість знайти шляхи зниження витрат, і збільшення маси прибутку.

1.2. Системи і форми матеріально-технічного забезпечення

Мета управління матеріальними запасами — забезпечити в потрібний момент потрібну кількість матеріалів для виробництва запланованої продукції. Від того, як буде вестись управління запасами, значною мірою залежать фінансові результати діяльності підприємства. Так, якщо підприємство має запаси менші ніж необхідно, то можливі зупинки виробництва, під час яких працівникам треба платити заробітну плату за простій, штрафи за невиконання договірних зобов'язань, зменшуються обсяги виробництва тощо. Накладні витрати при цьому розподіляються на меншу кількість виробленої продукції, що веде до підвищення її собівартості і зниження прибутковості від реалізації. При запасах більших за необхідні в першу чергу відволікаються з обороту грошові кошти, які могли б бути вкладені в інші проекти або, у крайньому разі, покладені на депозит у банку. Отже, підприємство втрачає прибуток, який могло б отримати. Якщо ж на підприємстві не достатньо коштів, то воно бере для закупівлі матеріальних запасів кредит у банку. Чим більші запаси за оптимальні, тим більший треба взяти кредит, за який треба платити. Отже, і в цьому випадку з'являються витрати, яких, при правильному плануванні запасів, можна запобігти.

Важливим моментом в управлінні матеріальними запасами є оцінювання витрат на їх збереження, вантажно-розвантажувальні роботи. Так, при перевищенні запасів від оптимального рівня потрібно мати додаткові приміщення, додаткових людей. Крім того, підприємства для зменшення ризику втрат матеріальних запасів проводять їх страхування, в тому числі і надлишкових запасів. Це свідчить про те, що і при збереженні матеріальних запасів підприємство може понести витрати, яких можна запобігти [60].

З обсягом витрат, пов'язаних з матеріальними запасами, тісно пов'язані витрати щодо виконання замовлень на них. Витрати щодо виконання замовлення включають в себе конторські витрати з оформлення замовлення, витрати на телефонні переговори та відрядження з укладання договорів

поставки, транспортні витрати, витрати з приймання замовлення.

Якщо розглянути взаємодію витрат на збереження запасів та виконання замовлення, то вони мають тенденцію компенсувати один одного. Так, при збільшенні обсягу замовлення зменшуються витрати на його виконання за рахунок економії транспортних та інших витрат, пов'язаних з ним. Крім того, продавці часто при більшому обсязі замовлення зменшують ціну за одиницю, або при певному обсязі замовлення зобов'язуються доставити його власним транспортом. Водночас збільшуються витрати, пов'язані зі збереженням ресурсів. При зменшенні ж обсягу замовлення, навпаки, збільшуються витрати на річний обсяг ресурсів та зменшуються витрати на їх зберігання.

Таким чином, основним завданням обліку в процесі управління є достовірне визначення обсягу запасів та їхнього оптимуму. Для цього використовують різні моделі, а саме: оптимальної партії, ABC, своєчасності тощо.

Моделі оптимальної партії поставки

Основними питаннями управління матеріально-технічним забезпеченням (управління запасами) є визначення вартості замовлення та коли і скільки ми повинні завезти матеріальні ресурси. Для цього необхідно розрахувати оптимальний обсяг замовлення чи поставки. Цей обсяг ще має назву економічного розміру замовлення (ЕРЗ). Використання цього методу дає змогу досягти мінімальних витрат, пов'язаних зі збереженням замовлення та його доставкою, і відповісти на два питання: скільки і коли замовити (завезти).

Модель ABC. У практичній діяльності підприємств для виконання наміченої виробничої програми заготовляється багато видів ресурсів. Якщо порівнювати вартість окремих ресурсів із загальною вартістю всіх, то вони мають різну частку. В моделі ABC всі ресурси поділяють на три класи: А, В та С. До класу А відносять по черзі (в порядку зменшення частки) ресурси доти, доки загальна частка сукупності ресурсів не досягне 80 %. До класу В

відносять так само наступні ресурси, доки їх загальна частка в загальній потребі ресурсів не досягне 15 % і до класу С відносять види ресурсів не віднесені до класів А та В.

В моделі ABC виявляють, який вид товарних запасів коштує більше. Після цього для ресурсів класу А розраховують ЕРЗ і точно контролюють та на основі контролю систематично регулюють величину запасів. За запасами класу Б обсяги запасів переглядають один раз в квартал чи півріччя. За ресурсами класу С обсяг повторного замовлення розраховують таким чином, щоб поставки здійснювались протягом одного-двох років, перевірка наявних запасів проводиться один раз на рік.

Для управління виробничими запасами застосовують і більш складні математичні моделі, наприклад математичні моделі виробничого процесу або моделі планування матеріальних потреб (ПМП). Вхідними даними для таких моделей є обсяг торгових угод, витрати ресурсів на вироблювану продукцію, витрати на замовлення ресурсів та їх зберігання, інші витрати виробництва. ЕРЗ є складовою моделі виробничого процесу. Для роботи з цими моделями використовують комп'ютери. При використанні моделей слід враховувати, що якщо якісь вхідні параметри, на основі яких розв'язується задача, не передбачені або не введені, то необхідно бути уважним до результатів розрахунків. У таких випадках треба керуватись здоровим глуздом. У будь-якому випадку необхідно проводити логічний аналіз отриманих результатів.

Філософія своєчасності. Філософія своєчасності ("точно в час") — це ще одна система управління запасами, заснована на аналізі ЕРЗ, ABC та ПМП. Поставки точно в необхідний час передбачають купівлю ресурсів з такою умовою, що їх доставка безпосередньо передує попиту чи використанню. Використання цієї моделі сприяє скороченню втрат у виробничому циклі. Керівництво намагається до мінімуму скоротити період перебування ресурсів на збереженні та у виробництві, та контроль їх якості, що зменшує витрати.

Крім поставок точно в необхідний час ця модель передбачає також скорочення часу перебування ресурсу у виробничому процесі. Час перебування

ресурсу у виробничому процесі можна скоротити різними шляхами, а саме: спрощенням технологічного процесу; застосуванням більш ефективного процесу, тобто здійсненням техніко-технологічних заходів. Значні резерви скорочення часу перебування ресурсу у виробничому процесі можуть бути реалізовані також шляхом здійснення організаційних заходів, один з яких — навчання працівників.

Політика поставок точно у визначений час обґрунтовується також розрахунками ЕРЗ та розрахунком чутливості оптимальної партії поставки на зміни у витратах на замовлення та збереження ресурсів.

Філософія своєчасності близька за своїми ознаками до ЛТ — калькулювання. Її застосовують на підприємствах з безперервним та масовим виробництвом. При цьому спосіб намагаються забезпечити ритмічні і часто повторювані поставки, що дає змогу зразу відправляти їх у виробництво. За рахунок цього досягається: мінімізація вкладень в сировину та матеріали; скорочення витрат на внутрішнє переміщення і збереження; скорочення ризику втрат якості матеріалів у процесі зберігання; зменшення складських витрат; скорочення загально виробничих витрат насамперед за рахунок скорочення паперової роботи, втрат від браку.

У своїй діяльності підприємство використовує різноманітні матеріально-технічні ресурси (сировину, матеріали, паливо, енергію, комплектуючі вироби тощо). Вони в процесі виробництва перетворюються на послуги і підлягають постійному поповненню. Для цього організується матеріально-технічне забезпечення, яке включає: визначення потреби в матеріально-технічних ресурсах, пошук і купівлю ресурсів, організацію доставки, зберігання й видачі окремим споживачам на підприємстві. Постачання матеріально-технічних ресурсів має бути своєчасним, комплектним і з мінімальними витратами. Виконує цю роботу відділ матеріально-технічного постачання.

Матеріально-технічні ресурси підприємство купує на ринку, де продавцями і постачальниками є безпосередньо підприємства-виробники або організації-посередники. Купівля матеріально-технічних ресурсів

безпосередньо у виробників, тобто організація постачання за прямими зв'язками, має ті переваги, що вона забезпечує можливість оперативного врахування спеціальних вимог покупця до продукції, конкретних побажань щодо її складу, конструкції, оформлення, планування тощо. За прямими зв'язками поставляються передусім ті матеріально-технічні ресурси, які потрібні постійно та у великій кількості, а також вироби за індивідуальними замовленнями й складне устаткування. Проте вся номенклатура матеріально-технічних ресурсів, потрібних у виробництві, яка сягає іноді десятків тисяч найменувань і типорозмірів, не може поставлятися за прямими зв'язками. Ті ресурси, які потрібні в невеликій кількості, періодично або нерегулярно, економніше буває купувати в посередників — оптових фірм і магазинів. Вони комплектують певний асортимент товарів для продажу і територіальне розміщуються неподалік від підприємств та організацій споживачів.

Нерегулярна або періодична купівля матеріально-технічних ресурсів, передовсім з однорідними стандартизованими властивостями, може здійснюватися на товарних біржах, де концентрується інформація про продаж продукції та рівень поточних цін.

Коло основних постачальників підприємства є досить стабільним, особливо за умов масового та серійного виробництва, коли існує постійна потреба у великій кількості тих самих матеріалів. Але періодично виникають нові завдання, які потребують нових матеріально-технічних ресурсів і нових постачальників (освоєння нової продукції, заміна та вдосконалення технологічних систем, нове будівництво тощо). Проте і без цього може виявитися потреба замінити окремих постачальників, розширити їхнє коло. Тому важливою є проблема вибору постачальників.

Вибираючи постачальників матеріально-технічних ресурсів, слід урахувати низку чинників, у тім числі: відповідність виробничої потужності постачальників потребі підприємства в матеріалах, якість і ціну останніх, репутацію постачальника, його територіальну віддаленість та оперативність поставок, швидкість реакції на потреби покупця, умови розрахунків,

можливість надання кредиту тощо. Ці характеристики постачальників ретельно аналізуються й вибирається той партнер, який забезпечує найліпші умови постачання за мінімальних витрат.

Між постачальником і споживачем матеріально-технічних ресурсів укладається договір, що регламентує всі умови постачання: кількість, якість, ціну товарів, термін доставки, форму розрахунків, відповідальність за порушення договору. Матеріально-технічні ресурси поступають на склад підприємства, з якого далі подаються в цехи й на робочі місця.

Об'єкти техніки (машини, устаткування, пристрої тощо), які потрібні епізодично, зберігаються на складі підприємства до моменту введення в експлуатацію. Щодо матеріалів, то постачання таких на робочі місця є регулярним і вважається завершальним етапом матеріально-технічного забезпечення. Воно здійснюється за певною системою. Для кожного цеху чи іншого підрозділу службою матеріально-технічного забезпечення встановлюється ліміт витрат матеріалів на підставі норм витрат і планового обсягу робіт. У межах ліміту матеріали видаються зі складу цехам.

Залежно від типу виробництва застосовуються різні системи лімітування та забезпечення цехів матеріалами. На підприємствах і одиничного і дрібносерійного виробництва поширено децентралізовану (пасивну) систему постачання цехів. Склад видає матеріали на підставі разових вимог цехів, які самостійно їх одержують і транспортують. За умов масового та великосерійного виробництва зі стабільною номенклатурою продукції й ритмічним споживанням матеріалів застосовується централізована (активна) система забезпечення робочих місць. Склад доставляє матеріали в цех безпосередньо на робочі місця в потрібній кількості й у належний час згідно з календарним графіком у межах встановленого ліміту. Централізована система дає змогу ефективніше використовувати складські приміщення, транспортні засоби, успішніше механізувати та автоматизувати транспортно-складські операції.

Вищої форми набуває централізоване постачання матеріалів у цехи й на

робочі місця за інтегрованої системи виробництва й постачання «точно за часом» (японський варіант «канбан»), коли всі процеси та їхнє забезпечення здійснюються згідно з чітким календарним графіком. В єдиний графік роботи включаються також і постачальники, які забезпечують виробничий процес часто прямо «з коліс», зводячи запаси матеріалів масового споживання до мінімуму.

1.3. Виробнича логістика та матеріально-технічне забезпечення процесу надання послуг

В умовах ринкової економіки вважається, що значний економічний ефект можна отримати, якщо оптимізувати транспортні витрати. Крім цього, чи не найважливішим для стабілізації економіки та створення нової економічної системи є встановлення та оптимізація господарських зв'язків. *Наука, яка займається оптимізацією господарських зв'язків, називається логістикою.*

Саме логістика, нова наукова дисципліна, здатна дати підприємствам відповідний інструментарій, який сприятиме вирішенню питань, що виникають на підприємстві, із загально підприємницької точки зору. Теоретичною передумовою для цілісного логістичного розгляду є особлива властивість підприємства як логістичної системи - емерджентність, за якою сума результатів оптимізації структурних частин системи завжди менша порівняно з результатом однієї цілісної оптимізації. Іншими словами, виявляється вигідніше оптимізувати всю систему в цілому, ніж по частинах. На рис. 1.12 наведена загальна схема логістики підприємства.

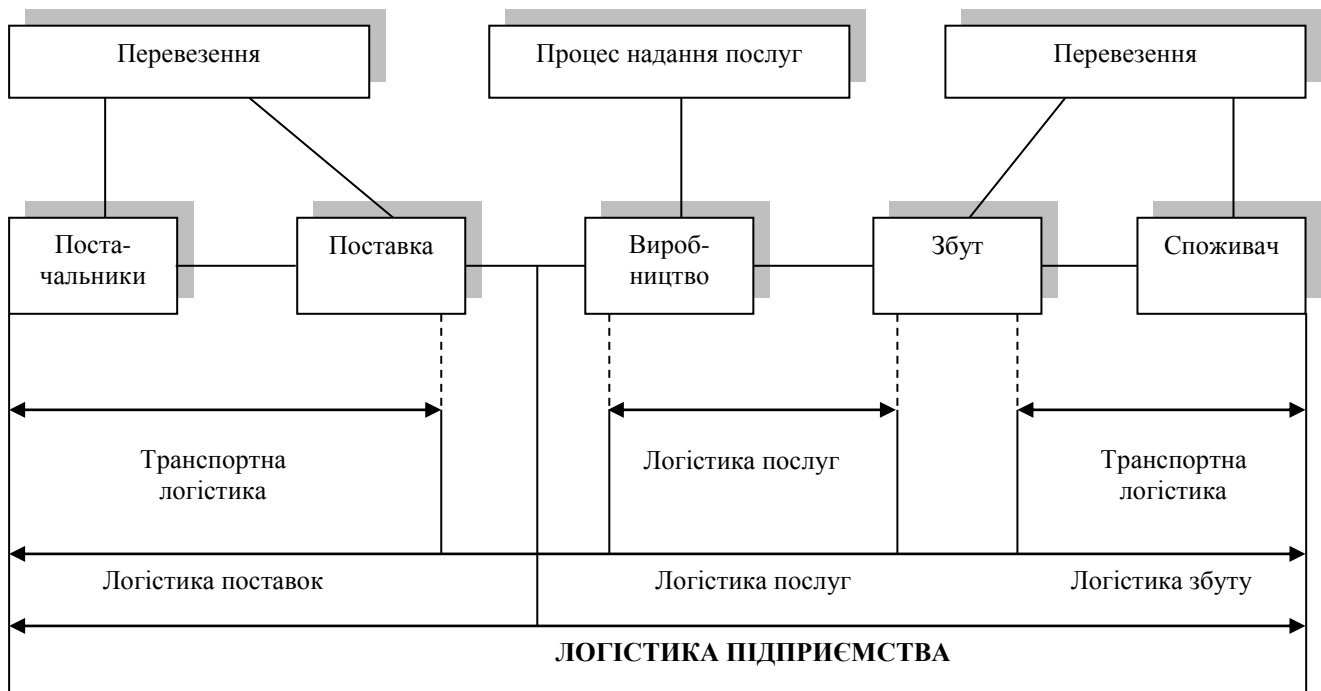

Рис. 1.12. Схема логістики підприємства

Одним із напрямків логістики є виробнича логістика, її основна мета — організація відповідно до замовлень безперервного технологічного процесу при одночасній мінімізації наявності товарів у процесі виготовлення і витрат на виробництво [81].

Цю основну мету можна розглядати як сукупність окремих *функціональних цілей*:

- оперативне планування і управління виробництвом для скорочення часу виготовлення при збереженні оптимальних розмірів партій відповідно до одержаних замовлень;
- безпомилкове виробництво з метою запобігання збільшення часу виготовлення і витрат на виправлення браку; підвищення рівня кваліфікації робочої сили для збільшення здатності реагувати на заявки клієнтів;
- інтеграція внутрішньовиробничих транспортних і підйомно-пакувальних процесів і засобів виробництва в системі виробничого планування і управління;
- мінімізація витрат на транспортно-складські і пакувальні процеси всередині виробництва;
- мінімізація обігових коштів у незавершеній продукції;
- максимізація використання виробничих потужностей;
- мінімізація витрат ручної праці;
- мінімізація тривалості оборотного циклу;
- мінімізація витрат заготування готових упакованих виробів для сфери збуту.

Реалізація окремих логістичних цілей може бути забезпечена системою галузевих логістичних функцій: планування виробничої програми; планування виробничого процесу; планування використання потужностей; планування матеріального потоку; внутрішньовиробничі перевезення; виробничий контроль; управління виробництвом; екологія виробництва; упаковка.

У стратегічному плані виробнича логістика ставить за мету шляхом

реструктуризації виробництва реалізувати нові виробничі принципи. Ці принципи передбачає система «Економічне виробництво», яка містить ряд ключових елементів:

1. одночасний інжиніринг - паралельне забезпечення виробництва і постачання;
2. процес вдосконалення витрат — гарантія безперервного зниження витрат;
3. економне виготовлення - мінімізація запасів шляхом упровадження принципів «точно в час» і т.п.;
4. системного управління якістю - бездефектна стратегія;
5. постійне вдосконалення - постійне поліпшення якості продукту і процесу;
6. сегментація збуту – сегментація реалізації послуг.

Одним із найважливіших питань в діяльності будь-якого підприємства є проблема забезпечення виробничої програми матеріальними ресурсами в необхідному асортименті та кількості і в потрібні терміни.

Матеріально-технічне забезпечення підприємства - це таке управління і забезпечення матеріалами, ресурсами, напівфабрикатами, яке забезпечує безперебійний виробничий процес і високе використання виробничої потужності при мінімумі оборотних фондів та авансованого капіталу.

Існуюча система матеріально-технічного забезпечення підприємства передбачає такі форми:

1. Система індивідуальних господарських прямих зв'язків.
2. Придбання ресурсів у порядку оптової торгівлі.
3. Закупівля ресурсів на товарних біржах.
4. Придбання ресурсів на ярмарках, виставках-продажах, аукціонах.
5. Оренда устаткування (лізинг).
6. Використання вторинного ринку засобів виробництва для закупівлі ресурсів.
7. Бартерні угоди.

Оптова торгівля формує збутову сферу, що охоплює спеціалізовані торгові підприємства, а також філіали і відділи промислових фірм. Ця сфера є сполучною ланкою між виробниками і широкою мережею роздрібною торгівлі. До функцій даного комплексу належать закупівля великими партіями ресурсів, зберігання товарів, поставка дрібними партіями в міру надходження заявок споживачів, доставка товарів споживачам, сортування, стандартизація, розфасовка й інші види діяльності.

З розвитком ринкової інфраструктури з'явилася можливість забезпечення підприємств матеріально-технічними ресурсами шляхом придбання їх на товарних ринках.

Закупівля ресурсів можлива також на ярмарках, виставках-продажах, аукціонах і в промислових центрах всіх країн.

Використання *лізингу* як оренди устаткування надає певні переваги, оскільки при цій формі забезпечення матеріально-технічними ресурсами підприємство, яке створюється або прагне перебудувати виробництво на базі сучасної технології і випускати продукцію, що відповідає суворим вимогам міжнародного ринку, не повинне відразу виділяти значні фінансові кошти в іноземній валюті. Усі витрати на першому етапі оплачує лізингова компанія.

Одним із можливих варіантів придбання ресурсів є також укладання бартерних угод. *Бартерна угода* - це безвалютний, але оцінений і збалансований обмін товарами, оформлений єдиним договором (контрактом). Оцінка товарів проводиться з метою створення для еквівалентного обміну, а також митного обліку, певних страхових сум, оцінки претензій, нарахування санкцій. Умовою еквівалентності товарообігу є обмін товарів за договірними цінами, в основу яких закладені світові ціни. Розраховуються по взаємних претензіях (штрафи, зниження ціни) при бартерних операціях звичайно додатковими поставками або зменшенням поставок товарів. Останнім часом кількість бартерних операцій значно знизилася, проте вони мають місце.

РОЗДІЛ 2

ФУНКЦІОНУВАННЯ ОБЛІКОВИХ ПОТОКІВ ІНФОРМАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ПРОЦЕСОМ ПОСТАЧАННЯ

2.1. Організація обліку процесу постачання

Побудова обліку процесу постачання залежить від організації безпосередньо цього процесу на підприємстві. Від змісту операцій логістики залежать методи управління та інструменти. Які воно використовує для прийняття рішень. Якщо розглядати постачання як рух матеріальних потоків, то досліджувати потрібно взаємовідносини постачальників та покупців і приймати рішення відповідно до застосованої стратегії.

Існуючі матеріальні потоки, зумовлюють побудову системи обліку. Побудовану систему можна деталізувати на дві підсистеми матеріальних потоків:

- поєднання процесів виробництво – постачання – покупець одержувач товару;
- поєднання процесів транспортування – сервіс – покупець долучається до процесу (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Основні операції ТзОВ «Бучачагрохлібпром»

Надходження товару від постачальника викликає утворення різних моделей управління, які наведені нижче.

Модель 1. Постачання сировини гарантуються, тому немає необхідності реагувати на зміни попиту. Це найпоширеніший варіант, оскільки у виробництві досягається максимальна ефективність.

Основна проблема – вартість зберігання запасів. Її застосування доцільне, за умови зростання попиту (рис. 2.2).

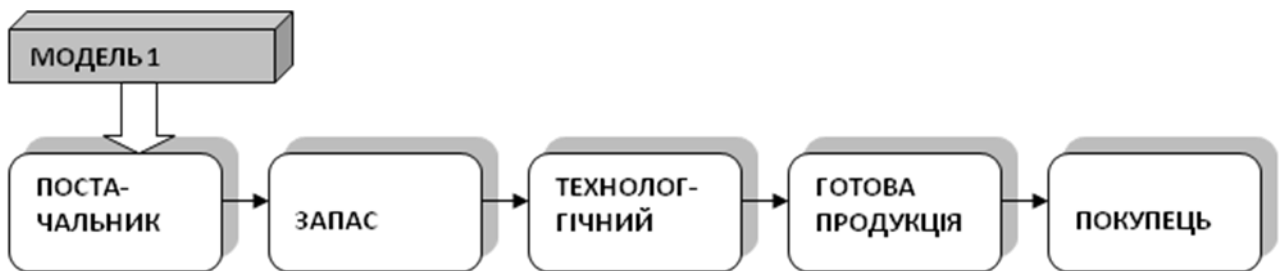

Рис. 2.2. Модель 1 для ТзОВ «Бучаґаґрохлібпром»

Модель 2. Приведення обсяґу запасів у відповідність до виробничого попиту. Застосовується в харчових виробництвах. Приклад: переробка сировини, що швидко псується, їх неможливо довго зберігати на складі.

Мета: мінімізація витрат на зберігання. Основна проблема: залежність від джерела постачання (рис. 2.3).

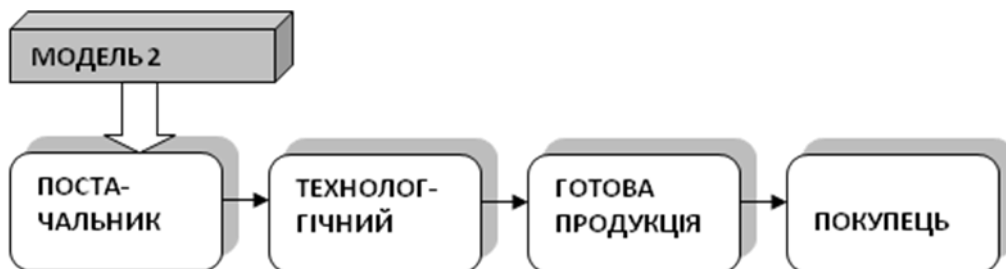

Рис. 2.3. Модель 2 для ТзОВ «Бучаґаґрохлібпром»

Модель 3. Немає обмежень у застосуванні. Основна умова: виробництво за специфікацією та готовність очікувати постачання. Галузь застосування: машинобудування, будівництво (рис. 2.4).

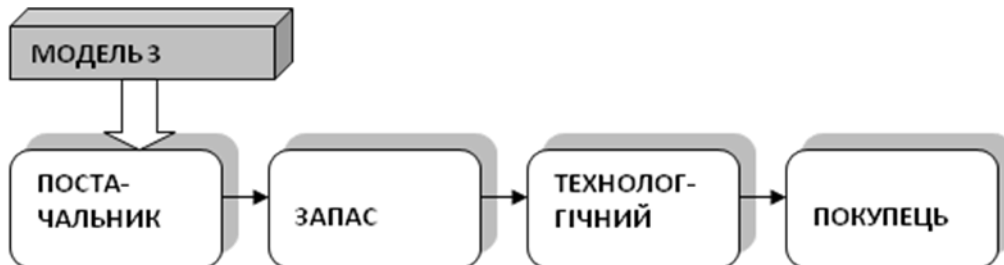

Рис. 2.4. Модель 3 для ТЗОВ «Бучачагрохлібпром»

Модель 4.

Варіант 1. Основна мета: адміністрування замовлень. Галузь: електронна торгівля. Основні завдання: реклама, приймання замовлень, передача їх виробнику, отримання відсотків. Застосовується у позамовному виробництві при реалізації конкретних проектів, для яких не потрібні запаси.

Варіант 2. Стратегія „точно в термін” . Мета: мінімізація витрат на зберігання. Формування нульових запасів на всіх стадіях (рис. 2.5).

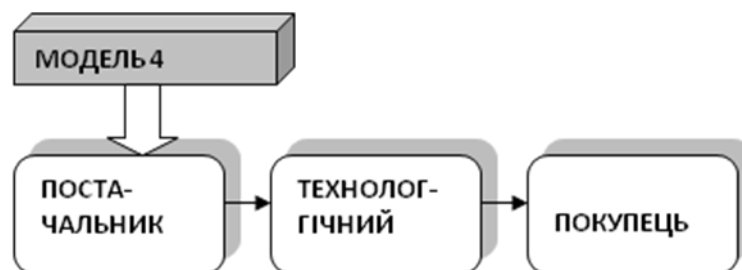

Рис. 2.5. Модель 4 для ТЗОВ «Бучачагрохлібпром»

Окрема концепція – транспортування і сервіс. Основна характеристика:

покупець вносить вклад у процес, послуги не можливо зберігати. За умови коливання попиту існують такі проблеми: надмірні потужності, створення черги або „запасу покупців”.

Можливі варіанти представлені нижче.

Модель 1. Характеризується наданням першокласних послуг: негайне обслуговування, за рахунок максимальних потужностей, значна вартість як плата за терміновість (рис. 2.6).

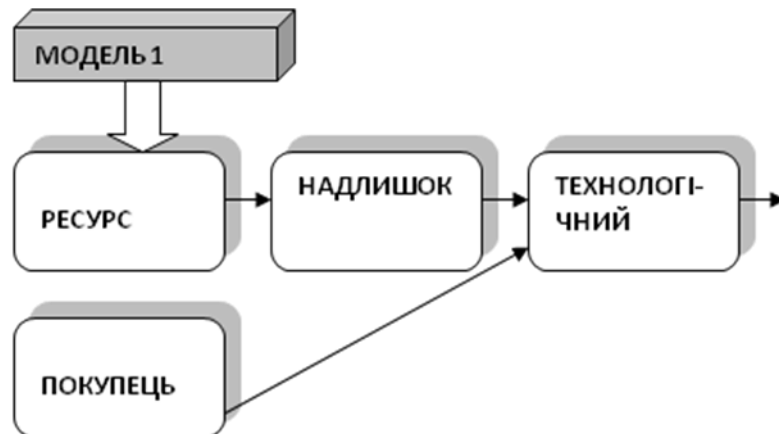

Рис. 2.6. Модель 1 для ТзОВ «Бучачагροхлібпром»

Модель 2. Характерна наданням мінімальних послуг: використовується весь обсяг, максимальна ефективність, покупцям доводиться чекати (рис. 2.7).

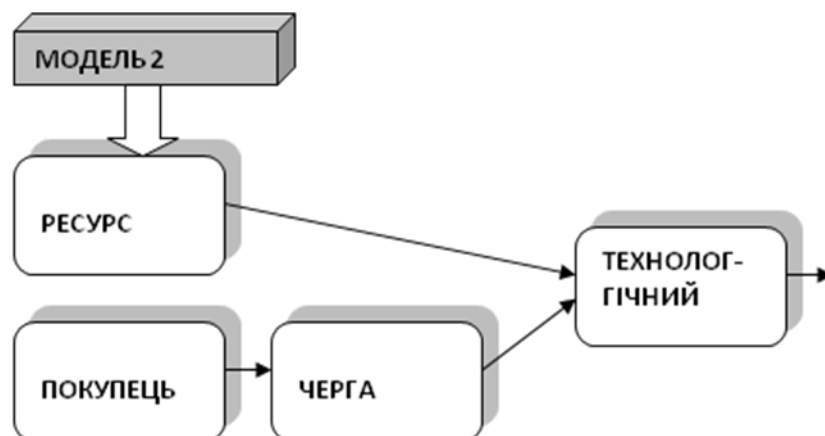

Рис. 2.7. Модель 2 для ТзОВ «Бучачагροхлібпром»

Приклад відмінності між варіантами 1 і 2: приватні і державні комунальні підприємства.

Модель 3. Приклад неефективного управління – „заморожені” ресурси та покупці, які довго чекають у черзі. Тобто коригування потужності за допомогою логістичних методик (рис. 2.8).

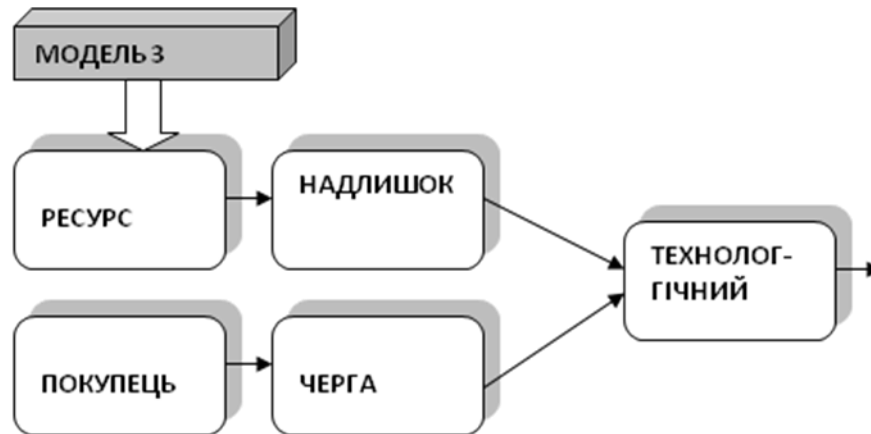

Рис. 2.8. Модель 3 ТзОВ «Бучачагрохлібпром»

Таким чином, основним завданням обліку в процесі управління є достовірне визначення обсягу запасів та їхнього оптимуму. Для цього використовують різні моделі, а саме: оптимальної партії, АВС, своєчасності тощо.

Дослідивши основні концепції процесу постачання, доведено, що їхню основу складають запаси. Авторську класифікацію подано на рис. 2.9.

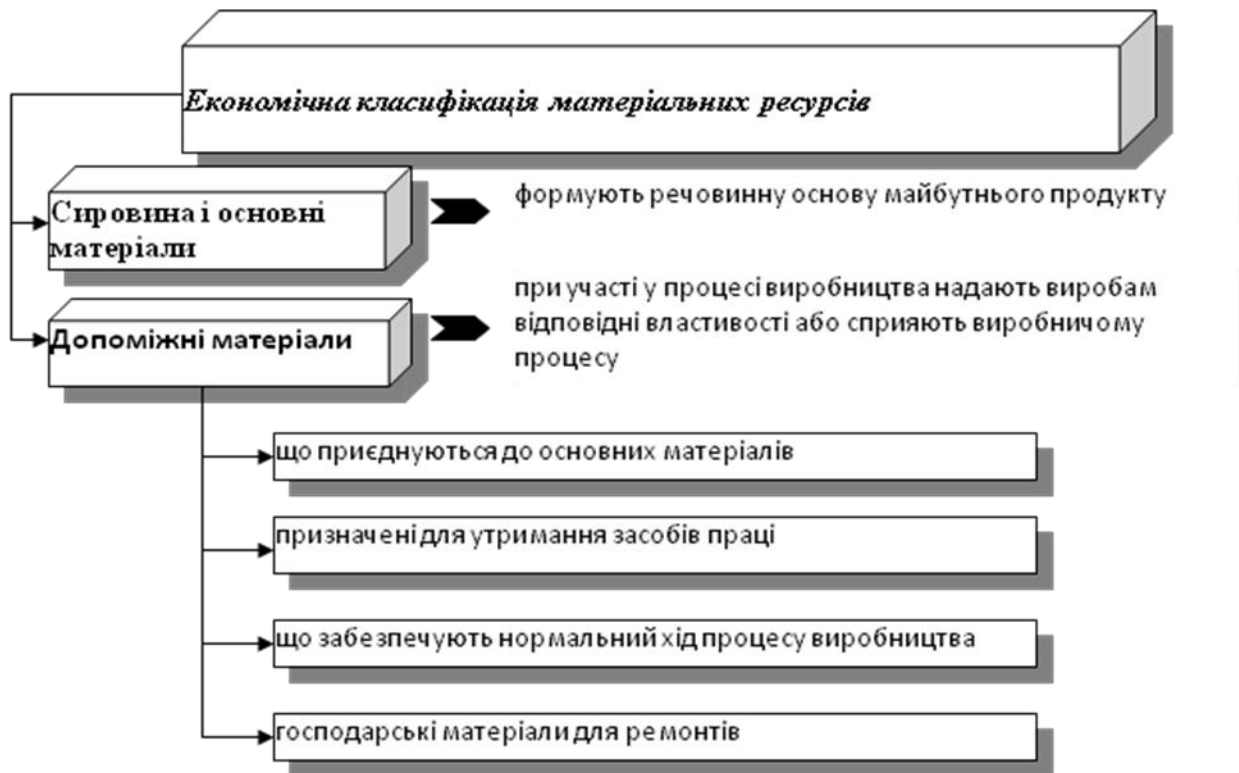

Рис. 2.9. Економічна класифікація матеріальних ресурсів

Характер використання запасів – повне чи часткове споживання в операційному циклі, це потребує достовірного обчислення. Інформаційне відображення їхнього руху на рис. 2.10.

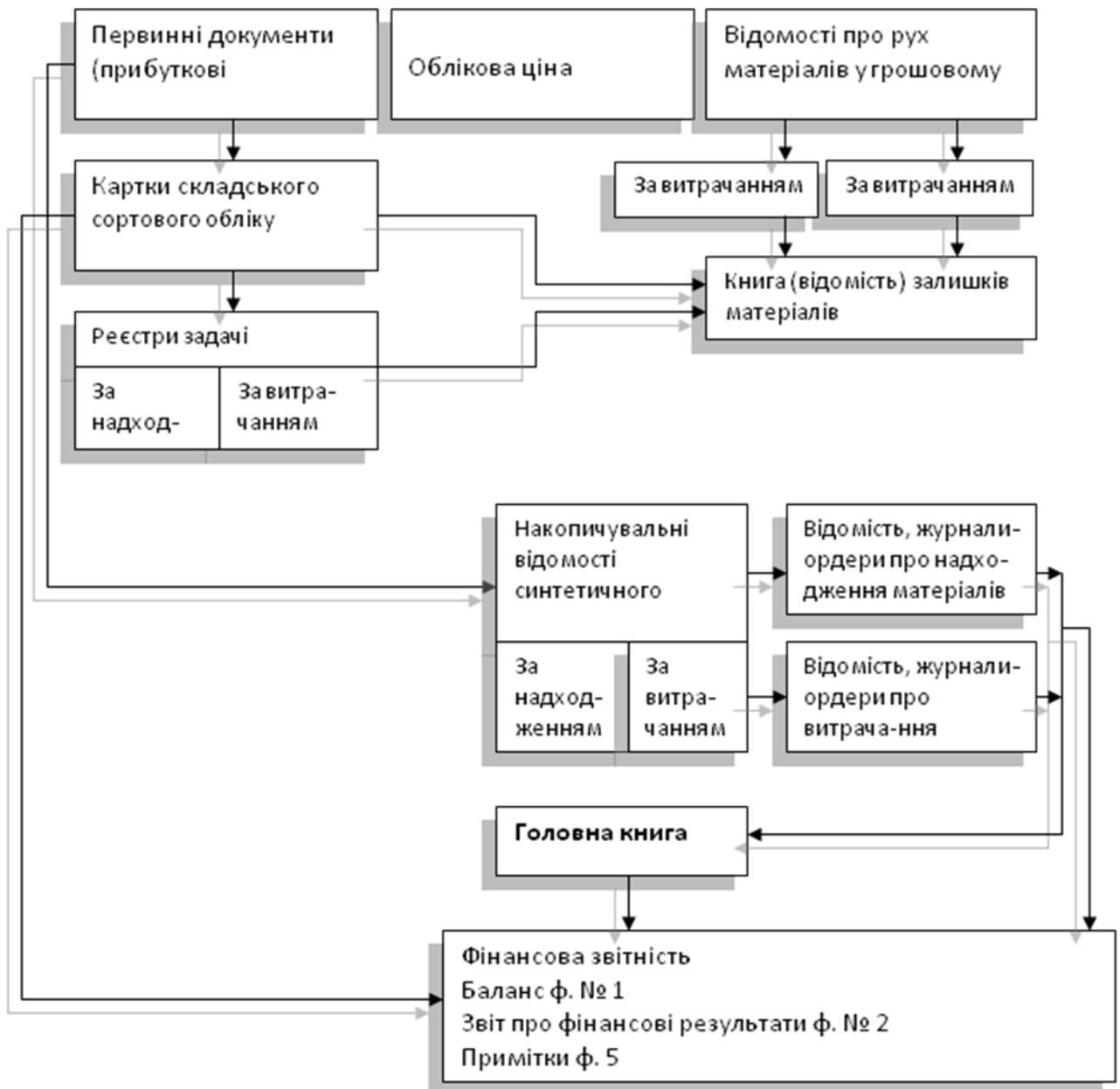

Рис. 2.10. Інформаційні потоки руху запасів ТзОВ «Бучаагрохлібпром»

Таким чином, в процесі організації обліку необхідно діагностувати складові процесу постачання з метою формування достовірної інформації та прийняття рішень.

2.2. Обчислення собівартості запасів

Ефективна організація постачання полягає не лише в оприбуткуванні запасів, а й визначенні їхньої собівартості (включаючи заготівлю). Ця інформація дозволяє сформулювати кошторис запасів та виявити можливі резерви.

Фактична собівартість визначається:

$$\Phi C = B_m + H_n + TЗВ + З + П \quad [2.1]$$

Оприбуткування відбувається за схемою:

1)

*Дт 20,21,22,23 (матеріальні витрати)
Кт 63 "Розрахунки з постачальниками та підрядниками"*

2)

Транспортно – заготівельні витрати групуються в розрізі статей

3)

*Формування фактичних витрат на рахунку 29 :
Дт 29 "Транспортно – заготівельні витрати";
Кт 63 "Розрахунки з постачальниками та підрядниками";
Кт 68 "Розрахунки за іншими операціями"*

4)

*Списання транспортно – заготівельних витрат в кінці періоду :
Дт 20,21,22,23 (матеріальні витрати);
Кт 29 "Транспортно – заготівельні витрати"*

5)

*Списання транспортно – заготівельних витрат в кінці періоду :
Дт 20,21,22,23 (матеріальні витрати);
Кт 29 "Транспортно – заготівельні витрати"*

6)

*Витрати, пов'язані з доведенням запасів до придатного стану :
Дт 23 " Виробництво";
Кт 20,22,13,66,68,63 (рахунки списання витрат)*

7)

*В кінці місяця витрати списуються на певні види матеріалів :
Дт 20 " Виробничі запаси";
Кт 23 " Виробництво"*

8)

*Витрати на утримання відділу постачання :
Дт 921 " Витрати на утримання відділу постачання";
Кт 20, 22, 13, 66, 65, 372 (списання витрат)*

9)

*Витрати на утримання відділу постачання :
Дт 921 " Витрати на утримання відділу постачання";
Кт 20, 22, 13, 66, 65, 372 (списання витрат)*

10)

*В кінці місяця ці витрати списуються на фінансовий результат :
Дт 79 "Фінансові результати";
Кт 921 " Витрати на утримання відділу постачання і складів"*

Обчислення собівартості запасів в рисунку 2.11.

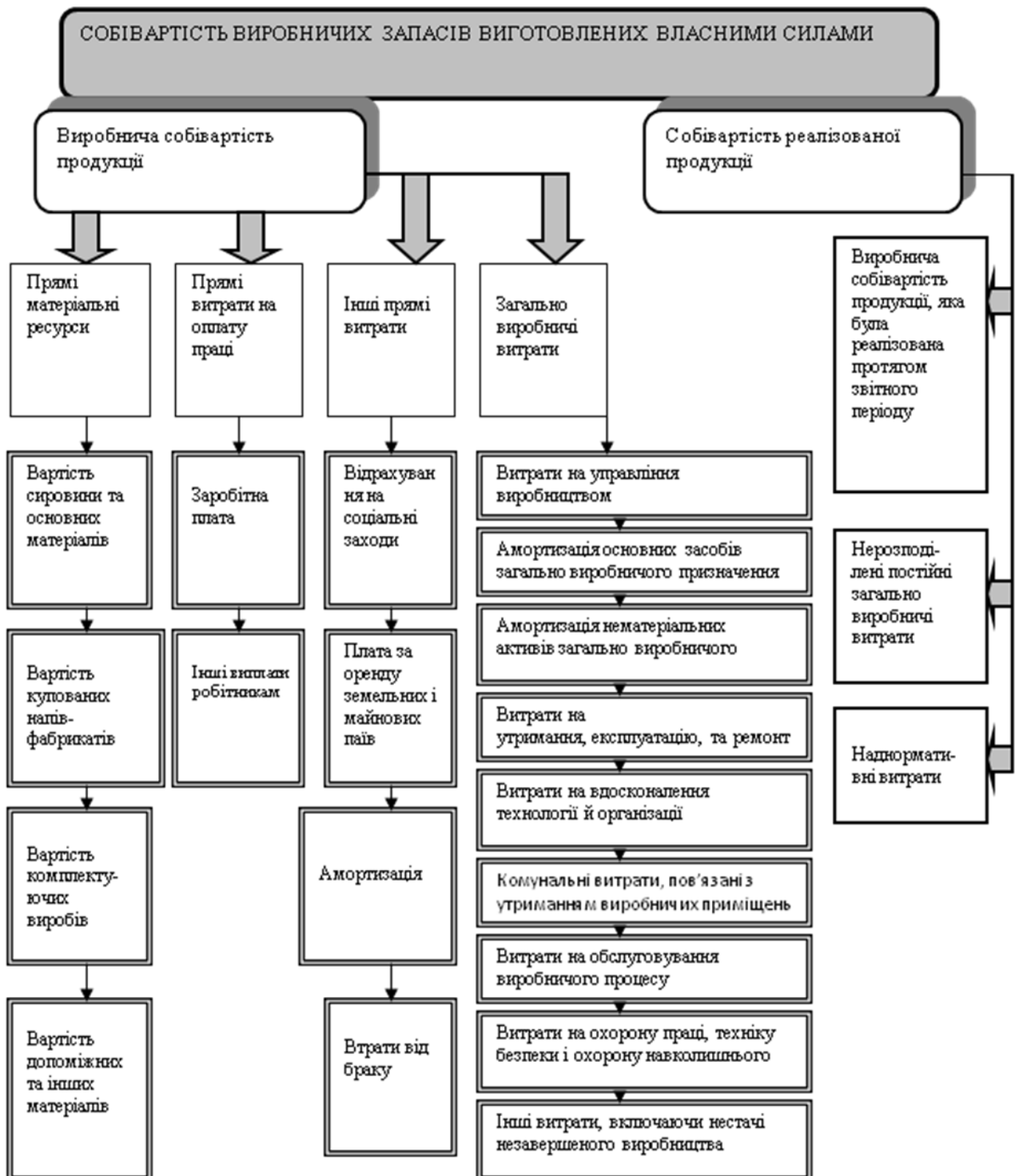

Рис. 2.11. Обчислення власної вартості запасів

2.3. Синтетичний та аналітичний облік в процесі постачання

На початковому етапі здійснюється первинна реєстрація на основі документів зазначених у табл. 2.1

Таблиця 2.1

Документи обліку запасів на ТзОВ «Бучачагрохлібпром»

№ форми	Назва форми
М-1	Журнал обліку вантажів, що надійшли
М-2	Довіреність
М-2а	Акт списання бланків довіреностей
М-3	Журнал реєстрації довіреностей
М-4	Прибутковий ордер
М-5	Товарно-транспортна накладна
М-6	Товарно-транспортна накладна
М-7	Акт про приймання матеріалів
М-8	Лімітно-забірна картка (на одне найменування матеріалу та багаторазових відпусток)
М-9	Лімітно-забірна картка (для багаторазового відпуску 2-5 найменувань матеріалів)
М-10	Акт вимога на заміну (додатковий відпуск) матеріалів
М-11	Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів
М-12	Картка складського обліку матеріалів
М-13	Реєстр приймання-здачі документів
М-14	Відомість обліку залишків матеріалів на складі
М-15	Акт про приймання устаткування
М-15а	Акт приймання-передачі устаткування до монтажу
М-16	Матеріальний ярлик
М-17	Акт про виявлені дефекти устаткування
М-18	Сигнальна довідка про відхилення фактичного залишку матеріалів від встановлених норм запасу
М-19	Матеріальний звіт
М-20	Накладна на відпуск товарно-матеріальних цінностей (бланк суворої звітності)
М-21	Інвентаризаційний опис
М-22	Акт на списання матеріалів відкритого зберігання
М-23	Акт про витрату давальницьких матеріалів
М-26	Картка обліку устаткування для встановлення
М-28	Лімітно-забірна картка (для будівельних організацій)
М-28а	Лімітно-забірна картка

Принципи, за якими запаси надходять на підприємство є нормативними, проте потребують врахування особливостей об'єкту дослідження (рис. 2.12).

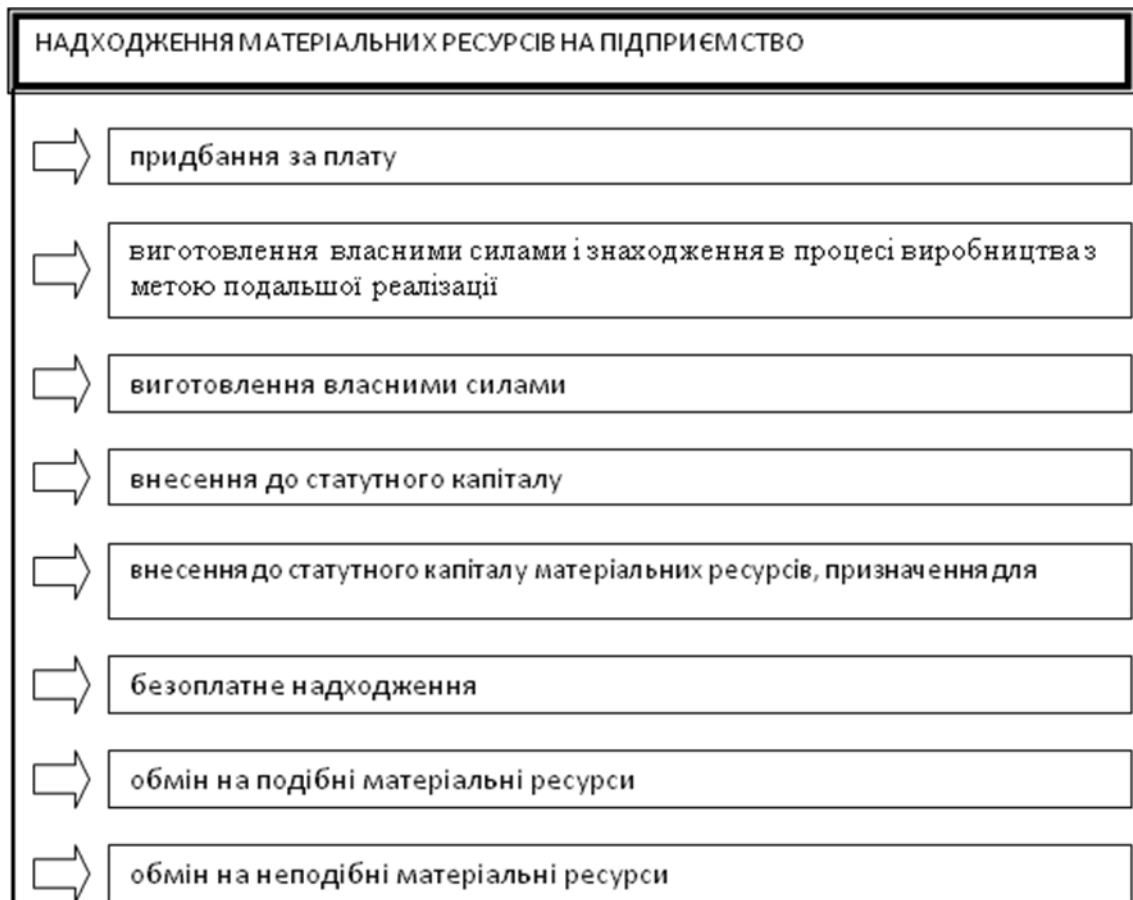

Рис.2.12. Надходження ресурсів на ТзОВ «Бучачагрохлібпром»

Основні процедури оприбуткування належать до компетенції служби постачання. Для цього ведеться облік контрактів, виконання зазначених у них вимог. Відповідно у поточному обліку бухгалтерія перевіряє достовірність цього обліку.

Облік запасів здійснюється до затверджених норм та методик, проте, на різних підприємствах може мати свої особливості.

Синтетичний облік здійснюється відповідно до методики на рахунку 20 із використанням субрахунків. Основна частина ресурсів купляється у постачальників. Цій операції передують укладання договорів. Після чого взаємодія контрагентів базується на рахунках-фактурах та розрахункових документах.

У господарському обороті їхня вартість на кожному етапі піддається змінам (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Облік запасів на ТзОВ «Бучачагрохлібпром»

№ з/п	характеристика записів	кореспонденція рахунків	
Надходження запасів:			
1.	Оприбутковано виробничі запаси, що надійшли від постачальника	Дебет 20 “Виробничі запаси”	631 “Розрахунки з вітчизняними постачальниками”
2.	Оплачено витрати на транспортування виробничих запасів, що надійшли (витрати на транспортування включено до первісної вартості запасів)	Дебет 20 “Виробничі запаси”	кредит 311 “Поточні рахунки в банках в національній валюті”
3.	Оприбутковано запаси, придбані підзвітною особою за грошові кошти	Дт 20 “Виробничі запаси”	Кт 372 “розрахунки з підзвітними особами”
4.	Оприбутковано виробничі запаси, виготовлені власними силами	Дт 20 “Виробничі запаси”	Кт 23 “Виробництво”
5.	Оприбутковано безплатно одержані виробничі запаси	Дт 20 “Виробничі запаси”	Кт 719 “інші доходи від операційної діяльності”
Списання запасів:			
1.	Відпущено зі складу виробничі запаси для виробництва продукції	Дт 23 “Виробництво”	Кт 20 “Виробничі запаси”, 22 “МШП” та інші
2.	Списано запаси для загальновиробничих та адміністративних потреб	Дт 91 “Загальновиробничі витрати”, 92 “Адміністративні витрати”	Кт 20 “Виробничі запаси”, 22 “МШП” та ін.
3.	Відпущено зі складу запаси для капітального будівництва власними силами:	Дт 15 “Капітальні інвестиції”	Кт 20 “Виробничі запаси” та ін.
4.	Списано облікову вартість реалізованих виробничих запасів	Дт 943 “Собівартість реалізованих виробничих запасів”	Кт 20 “Виробничі запаси” та інші

Для різних потреб в процесі діяльності запаси відпускаються зі складу. Існують для цього різні шляхи та відповідно використовуються певні методики (рис.2.6). загалом відповідальні особи обліковують довірені об’єкти за натуральними показниками та списують їх у межах лімітів. Відповідно

підставою для цих операцій є лімітно-забірні картки.

Вище наведена методика поєднує комплексні операції, проте на практиці використовуються не всі із них. На кожному хлібокомбінаті існує методика, яка пристосована до особливостей виробництва.

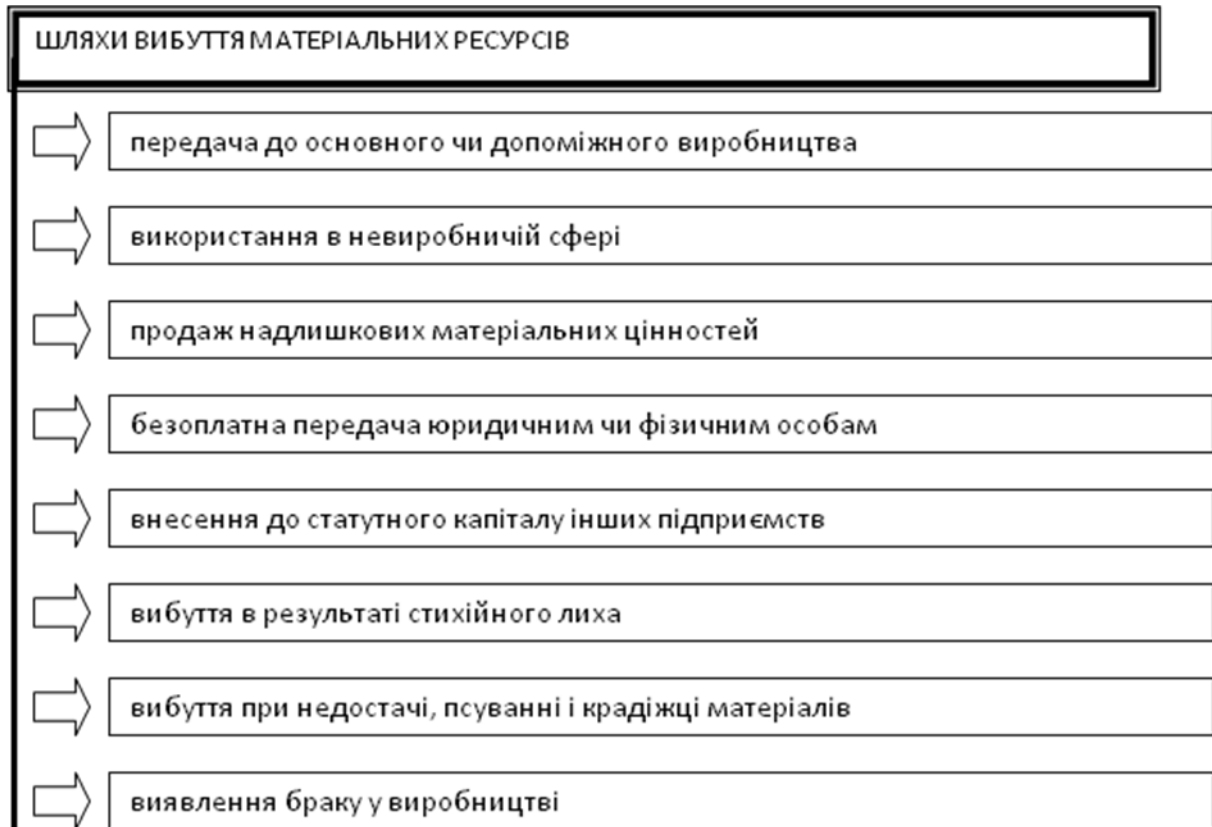

Рис.2.13. Вибуття ресурсів на ТзОВ «Бучачагрохлібпром»

У бухгалтерії потрібно не лише здійснити відповідні маніпуляції, а й дотримуватись точності та вчасності. Для цього рекомендуємо встановлювати відповідний графік (табл 2.3).

Таблиця 2.3

Облік в бухгалтерії

Назва документу	Хто подає	Строки подання	Порядок подання	Кому подається	Строк перевірки документу	При-мітка
Прибутко-вий ордер	Завідуючий складом	Щодня за попередній день	Особисто	Старшому бухгалтеру	При прийманні	
Лімітно-забірна картка	Те ж саме	Те ж саме	- //-	Теж саме	Те ж саме	
Вимоги	-// -	Щодня	-// -	-// -	-// -	
Тощо						

Для осучаснення методики слід застосовувати електронні засоби зчитування інформації на складі та каналів її передачі на вищий рівень (в бухгалтерію) для обробки (рис.2.14).

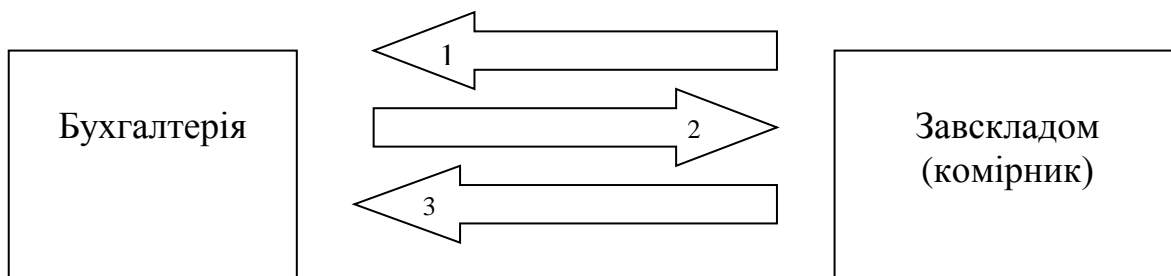

Рис 2.14. Схема передачі інформації

Технологія обробки даних в обліку потребує удосконалення. Тому вважаємо, що вона має враховувати сучасні досягнення в обробці та передачі. Підприємство мало б змогу вибирати та використовувати ці досягнення (рис. 2.15).

Рис. 2.15. Структура обміну даними на ТзОВ «Бучаагрохлібпром»

У результаті здійснених процедур контролю, наприклад інвентаризації, виникають ситуації, коли фактично не існує певного задокументованого обсягу запасів. Тоді здійснюється процедура їхнього списання (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Списання запасів на ТзОВ «Бучаагрохлібпром»

№ з/п	характеристика записів	кореспонденція рахунків	
Списання запасів, яких не вистачає:			
1.	Відображено суму недостачі запасів у складі витрат звітного періоду	Дт 947 “Нестачі і витрати від псування цінностей”	Кт 20 “Виробничі запаси”
2.	Відображено на позабалансовому рахунку суми недостачі	Дт 072 “Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей”	
3.	Відображення суми, що підлягає відшкодуванню винною особою (після встановлення такої особи)	Дт 375 “Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків”	Кт 716 “Відшкодування раніше списаних активів”
4.	Списано з позабалансового рахунку сума недостачі	Кт 072 “Невідшкодовані нестачі та втрати від псування цінностей”	
5.	Відображено податкове зобов’язання з ПДВ	Дт 746 “Відшкодування раніше списаних активів”	Кт 641 “Розрахунки за податками”
6.	Нараховано суму, що підлягає сплаті до бюджету	Дт 716 “Відшкодування раніше списаних активів”	Кт 642 “Розрахунки за обов’язковими платежами”
7.	Отримано суму відшкодування втрат	Дт 30 “Каса”	Кт 375 “Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків”

Отже, облік процесу постачання є важливим, оскільки забезпечує формування вхідних залишків про ті чи інші використовувані запаси.

РОЗДІЛ 3

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ТА ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ В УПРАВЛІННІ ПРОЦЕСОМ ПОСТАЧАННЯ

3.1. Аналітичні можливості та їхнє використання

Основна мета діагностики наявних запасів – виявлення особливостей процесу постачання, його елементів та вироблення рекомендацій стосовно запасів для обґрунтування рішень. Тому необхідно впевнитись у обґрунтованості запасів, їхній доцільності на різних процесах (рис.3.1).

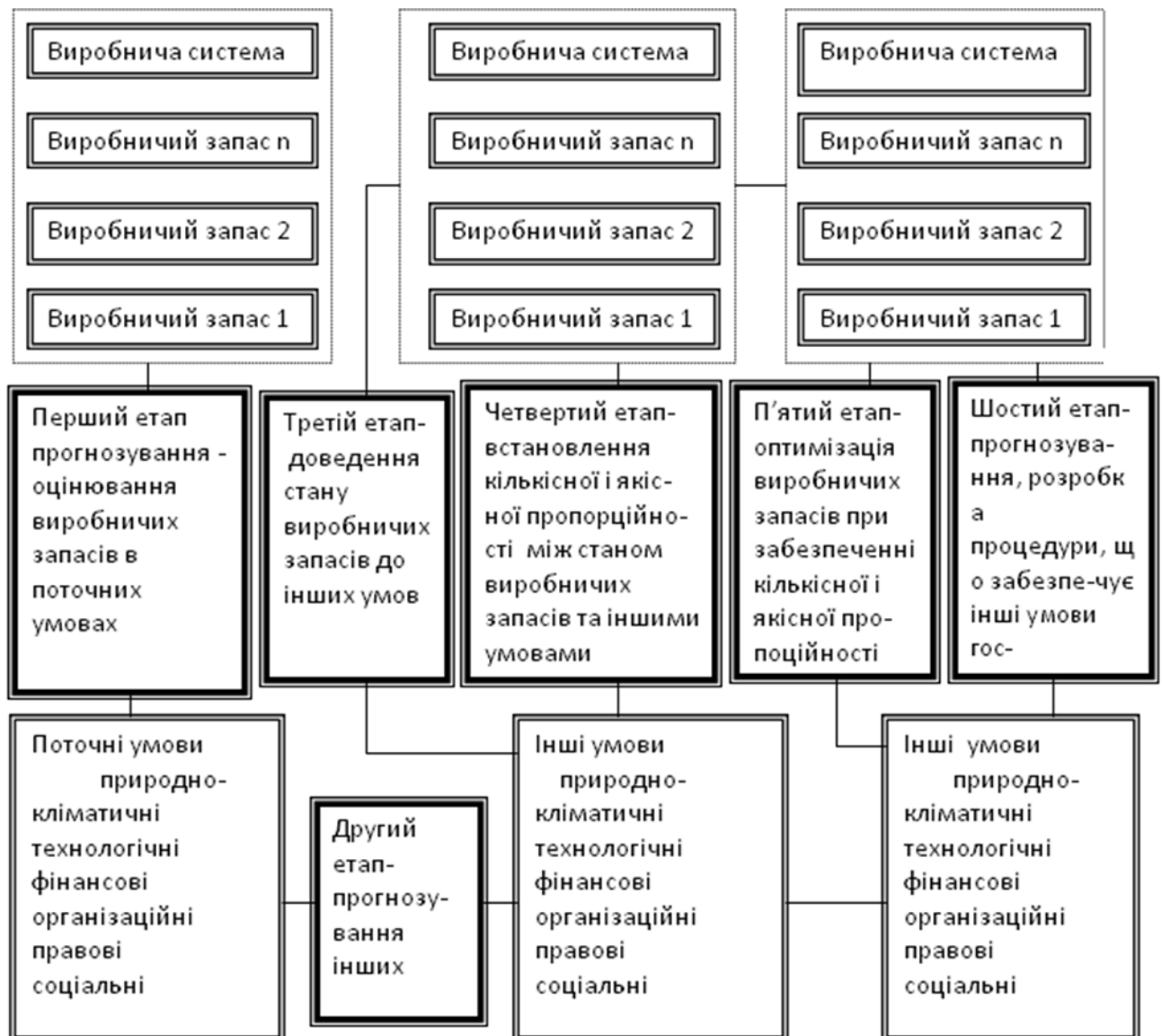

Рис.3.1. Обґрунтування обсягу запасів

Необхідні запаси та їхня кількість визначається враховуючи потребу в натуральних одиницях:

$$Mn = Mв + Mз.к. + Mз.п. \quad [3.1]$$

Витрати на виготовлення:

$$M_{е.е.} = \sum_{i=1}^n N_i M_{xi} \pm M_{н.е.} \quad [3.2]$$

У процесі постачання потрібно обчислити максимальний запас:

$$Mз \max = MД \times tн \quad [3.3]$$

Можливе використання підготовчого запасу:

$$Mз. пд. = MД \times tн \quad [3.4]$$

Страховий запас обчислюють за формулою:

$$Mз. стр. = MД \times tн \quad [3.5]$$

Загальний запас:

$$Mз \max = Mд \times (tH + tП + tГ)$$

$$Mз \min = Mд \times (tП + tГ)$$

$$Mзсер = Mд \times (tH / 2 + tП + tГ)$$

Для визначення точки замовлення необхідно:

$$M_{т.з.} = M_{з.нд} + M_{з.стр.} + M_{дт.з} \quad [3.6]$$

Оптимум у визначенні партії:

$$C_{м.п.} = M_p / P_m \times C_n \quad [3.7]$$

$$C_{м.з.} = P_m / 2 \times C_m \times P_n \quad [3.7]$$

Ефективність процесу є категорією до якої прагнуть усі підприємства, не є винятком і його одиничний елемент – діагностика запасів та процесу постачання загалом.

3.2. Аналітичні процедури в аудиті запасів

Визначення оптимального запасу – мінімум витрат на зберігання при безперебійній діяльності. Це характеризується певною залежністю: величина і витратами на замовлення (рис. 3.2).

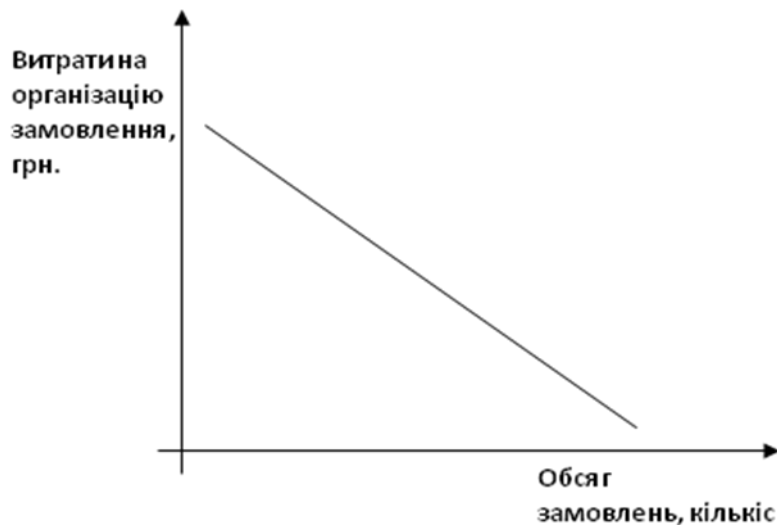

Рис. 3.2. Витрати обсягу замовлень

Залежність між витратами на зберігання організацію постачання (рис. 3.3).

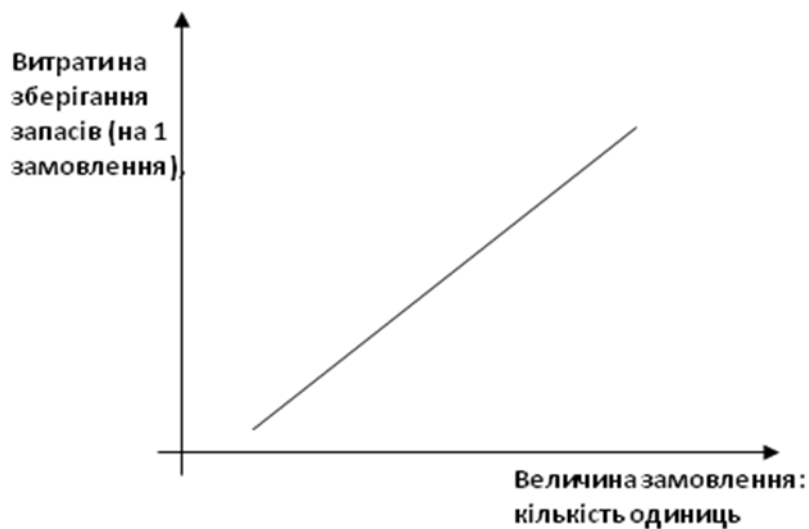

Рис. 3.3. Витрати на зберігання

Оптимальний обсяг замовлень (рис. 3.4).

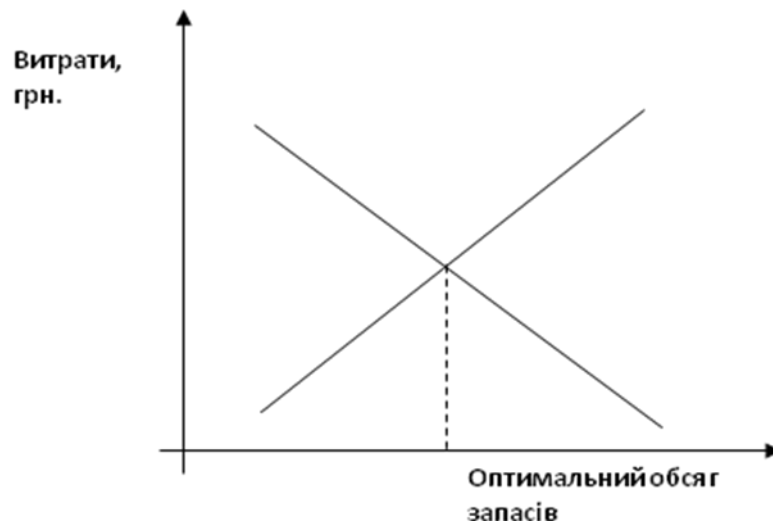

Рис. 3.4. Оптимальний обсяг

Оптимальний обсяг запасів:

$$ООЗ = \sqrt{\frac{2 \times n \times Z_0}{Z_3}} \quad [3.8]$$

Отже, досягнення збалансованості у постачанні є умовою ефективного управління запасами.

Крім зазначених використовуються й інші показники, які ми пропонуємо для досліджуваного підприємства, згруповані в табл. 3.1.

Таблиця 3.1.

Оцінка ефективності управління запасами

№	Методика розрахунку показника	Показник і його економічний зміст
1	$K_{п.в} = Д / В_{п.з}$	Коефіцієнт покриття витрат на придбання та зберігання запасів, який показує, скільки чистого доходу формує 1 грн витрат на придбання і зберігання матеріальних ресурсів
2	$K_{о.в} = В_{в.з} / Д$	Коефіцієнт окупності витрат на придбання та зберігання запасів, який показує, які витрати на придбання та зберігання запасів несе підприємство, щоб одержати 1 грн. чистого доходу
3	$K_{вм} = В_{п.з} / Ов$	Коефіцієнт витратомісткості постачальницької діяльності підприємства, який показує частку витрат на придбання і зберігання запасів в операційних витратах
4	$K_{н.в} = Ов / В_{п.з}$	Коефіцієнт навантаження витрат на придбання та зберігання запасів, який свідчить про рівень навантаження операційних витрат на 1 грн. витрат на придбання і зберігання матеріальних ресурсів
5	$K_{к} = (Ов - В_{п.з}) / В_{п.з}$	Коефіцієнт координації у співвідношенні операційних витрат і витрат на придбання та зберігання запасів, який показує, скільки операційних витрат формує 1 грн. витрат на придбання та зберігання матеріальних ресурсів
6	$K_{в.в} = В_{п.з} / (Ов - В_{п.з})$	Коефіцієнт координації витрат на придбання та зберігання запасів, який визначає рівень співвідношення витрат на придбання та зберігання запасів на 1 грн. операційних витрат
7	$K_{в.в} = В_{п.з} / ВП$	Коефіцієнт валової віддачі витрат на придбання та зберігання запасів, який показує, які витрати на придбання та зберігання запасів несе підприємство, щоб одержати валової продукції на 1 грн.
8	$K_{е} = ВП / В_{п.з}$	Коефіцієнт ефективності витрат на придбання та зберігання запасів, який показує, скільки валової продукції створює 1 грн. витрат на придбання та зберігання матеріальних ресурсів
9	$K_{п} = П / В_{п.з}$	Коефіцієнт покриття витрат на придбання та зберігання запасів, який показує скільки чистого прибутку створює 1 грн. витрат на придбання та зберігання матеріальних ресурсів

Продовження таблиці 3.1

1	2	3
10	$K_o = Вп.з / П$	Коефіцієнт окупності витрат на придбання та зберігання запасів, який показує, які витрати на придбання та зберігання запасів несе підприємство, щоб одержати 1 грн. чистого прибутку
11	$Kп.в.п = Вп.з / П$	Коефіцієнт покриття витрат на придбання та зберігання запасів, який показує, скільки валового прибутку створює 1 грн. витрат на придбання та зберігання запасів
12	$Kо.в.п = Вп.з / Пв$	Коефіцієнт окупності витрат на придбання та зберігання запасів, який визначає, які витрати на придбання та зберігання запасів несе підприємство, щоб одержати 1 грн. валового прибутку
13	$Kвм.с = Вп.з / С$	Коефіцієнт витратамісткості постачальницької діяльності в собівартості реалізованої продукції, який показує частку витрат на придбання та зберігання запасів у собівартості реалізованої продукції
14	$Kн = С / Вп.з$	Коефіцієнт навантаження витрат на придбання та зберігання, який визначає рівень навантаження собівартості реалізованої продукції на 1 грн. витрат на придбання та зберігання запасів

Здійснене дослідження дозволяє стверджувати про те, що проведення глибокої діагностики стану запасів та їхнього оптимуму впливає на результат підприємства.

Вартість майна ТзОВ «Бучачагрохлібпром» збільшилася у 2018 та 2017 роках на 1985 тис. грн. і на 13 тис. грн. відповідно або на 45,8 % та 0,3% порівняно із попередніми роками.

Необоротні активи у 2017 році збільшилися на 334 тис. грн. або 8,6%. Такий приріст обумовлений дооцінкою вартості основних засобів. У 2018 році вартість їх також збільшилась на 1850 тис. грн. за абсолютною сумою, проте у структурі вони зменшилися на 1,4% порівняно із попереднім.

У 2017 році активи зменшилися на 321 тис. грн. (7,4%) порівняно з 2016. Проте, вже у 2018 році вони зросли на 134 тис. грн. або на 1,4%. Слід відмітити, що темп їхнього приросту у 2018 році зріс. Це позитивна тенденція, що визначає прискорення оборотності. У 2017 році спостерігається зниження необоротних активів на 76,4%.

Таким чином, значна частка необоротних активів означає достатній рівень фондомісткості (рис. 4.1.)

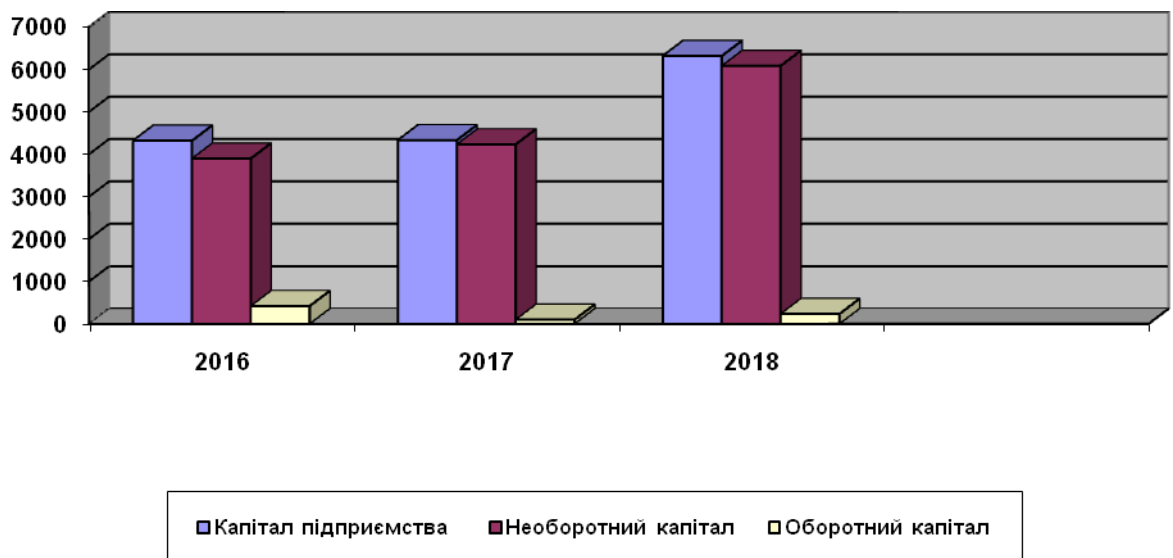

Рис. 4.1. Стан та структура капіталу ТзОВ «Бучачхлібпром» у 2016-2018 роках

Структура даних активів за 2016-2018 роки зазнала змін. Матеріальні активи у цих роках складають 16,4%, 39,4 % та 18,4% вартості всіх активів. Актуальність теми дослідженої у даній роботі робить необхідним детальний аналіз складу запасів. 79,8%, 59,6% та 76,5% активів у вищезгадані роки відволікається на кредитування споживачів товарів. Значна сума дебіторської заборгованості підвищує вимоги до її якості. Результатом зниження дебіторської заборгованості у 2018 році є зростання обсягу грошових активів та матеріальних запасів. У 2018 році грошові активи збільшилися на 11 тис. грн. і склали лише 4,9% вартості всіх активів підприємства. (рис. 4.2.)

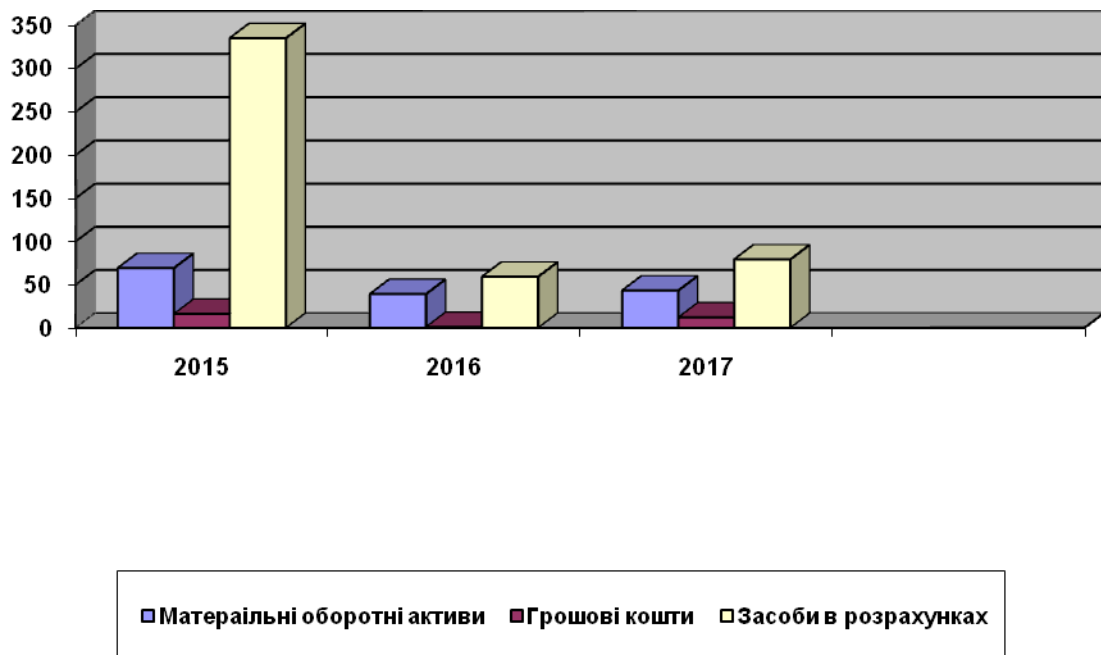

Рис. 4.2. Складові капіталу ТзОВ «Бучачхлібпром»
у 2016-2018 роки

2. Темпи зміни співставляються з обсягом реалізації і капіталу підприємства; вивчається динаміка оборотного капіталу підприємства (табл. 4.2.)

Аналіз темпів зміни активів ТзОВ «Бучачагрохлібпром»

Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Динаміка		Темп зміни, %	
				2017 р. до 2016 р.	2018 р. до 2017 р.	2017 р. до 2016 р.	2018 р. до 2017 р.
Всього активів, тис. грн., в т.ч.:	4318 100%	4331 100%	6316 100%	13 -	1985 -	0,3 -	45,8 -
Оборотні активи, тис. грн. в % до вартості активів	420 9,7	99 2,3	234 3,7	-321 -7,4	135 1,4	-76,4 -	136,4 -
Обсяг реалізації продукції, тис. грн.	5651	5025	10245	-626	5220	-12,5	103,9
Чистий прибуток (непокритий збиток) підприємства	176	214	814	38	600	21,6	280,4

Величина активів ТзОВ «Бучачагрохлібпром» у 2017 році зменшилась на 321 тис. грн. та вже у 2018 році зросла на 135 тис. грн. порівняно із попереднім роком. Такий ріст з однієї сторони, може свідчити про зростання потужностей, а з іншого зумовлений інфляцією.

У 2018 році негативним є той факт, що темпи росту капіталу перевищують темпи росту обсягів на 32,5%. У 2017 році темпи росту обсягів реалізації перевищують темпи росту оборотного капіталу, окрім цього, ТзОВ «Бучачагрохлібпром» у цьому періоді отримало прибутки. Це позитивна динаміка в діяльності підприємства, оскільки свідчить про прискорення оборотності.

3. Дослідження динаміки активів (табл. 4.1).

Оцінюючи абсолютну і структурну динаміку оборотного капіталу ТзОВ «Бучачагрохлібпром», необхідно брати до уваги ріст виробничих запасів у 2018 році.

4.2. Аналіз структури запасів у системі постачання

Загальна величина запасів та їхня питома вага в структурі активів і т.д. (табл. 4.3)

Таблиця 4.3

Оцінка загальної величини запасів ТзОВ «Бучачагрохлібпром»

Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Динаміка		Темп зміни, %	
				2017 р. до 2016 р.	2018р. до 2017р.	2017 р. до 2016 р.	2018р. до 2017р.
1. Оборотні активи, тис. грн.	420	99	234	-321	135	-76,4	136,4
з них							
1.1. Виробничі запаси, тис. грн.	69	39	43	-30	4	-43,5	10,3
в % до вартості оборотних активів	16,4	39,4	18,4	23	-21	-	-
1.2. Незавершене виробництво, тис. грн.	-	-	-	-	-	-	-
в % до вартості оборотних активів	-	-	-	-	-	-	-
1.3. Готова продукція, тис. грн.	-	-	-	-	-	-	-
в % до вартості оборотних активів	-	-	-	-	-	-	-
1.4. Товари, тис. грн.	-	-	-	-	-	-	-
в % до вартості оборотних активів	-	-	-	-	-	-	-

Частка запасів в активах у 2016 році складає 16,4%, у 2017 році – 39,4%, у 2018 році – 18,4%. Значний обсяг і частка запасів ТзОВ «Бучачагрохлібпром» може призвести до спаду активності.

З метою попередження не продуктивних витрат, деталізуємо залишки груп запасів за термінами зберігання їх на складі (таблиця 4.4).

Таблиця 4.4

Оцінка запасів ТЗОВ «Бучачагрохлібпром» у 2018 році

Строк знаходження видів виробничих запасів на складах	Вартість виробничих запасів, тис.грн.	Ймовірність невикористання у виробництві	Вартість запасів, що не використовується, тис.грн.
А	1	2	3= 1 x 2
До одного місяця	2323	0	0
Від 1 до 3 місяців	1450	0,08	1
Від 3 до 6 місяців	880	0,25	2
Від 6 до 9 місяців	570	0,5	5
Від 9 до 12 місяців	350	0,75	2
Понад одного року	150	1	1
Всього	6316	X	11

Запаси на суму 11 тис. грн. не використовуються підприємством протягом тривалого періоду. Їх реалізація дозволить знизити витрати.

Тривалість обороту запасів:

$$T_{Oc} = \frac{\text{середнє сальдо рах.20} \times \text{Дні періоду}}{\text{сума кредитового обороту 20 рах.}} \quad (4.1.)$$

Вивчається ефективність використання запасів і їх обсягу в цілому, яка характеризується показниками їхньої оборотності.

РОЗДІЛ 5
ЕКОНОМІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ РЕЗЕРВІВ ПІДВИЩЕННЯ
ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗАПАСІВ
ТЗОВ «БУЧАЧАГРОХЛІБПРОМ»

5.1. Аналіз ритмічності постачання та використання запасів

Потреба ресурсу визначається:

$$Pz = Pn + Pr + Ped. + Pi + Pн.в. + Pz - Zo \quad [5.1]$$

Розрахунок потреби враховує складський запас:

$$Pn = \sum_{j=1}^m \sum_{i=1}^n H_i Q_j, \quad [5.2]$$

Норматив виробничих запасів:

$$H = Ho \times Op, \quad [5.3]$$

$$\text{Де } Op = \frac{MB}{\mathcal{C}_d}, \quad [5.4]$$

Час перебування в транспортному запасі:

$$TZ = \frac{\overline{MP}_3}{Op} \quad [5.5]$$

Залишки розраховують:

$$\overline{MP}_3 = \frac{1/2MP_3 + MP_{32} + \dots + 1/2MP_{3n}}{n-1}, \quad [5.6]$$

Протягом 2018 року на ТзОВ «Бучачагрохлібпром» було зафіксовано 70% випадків затримки поставок на 6 днів і 30% - на 10 днів.

$$\frac{50,7 \cdot 10 \cdot 0,3}{1} = 6,5 \text{ дні}.$$

Норматив звітного періоду коригується:

$$Ko = OP / CZ \quad [5.7]$$

звідси:

$$CZ = OP / Ko \quad [5.8]$$

Обґрунтований розмір незавершеного виробництва:

$$H_{нв} = \frac{C}{T} \times ty \times K_n, \quad [5.9]$$

Коефіцієнт наростання витрат:

$$K_n = \frac{\alpha + 0,5\beta}{\alpha + \beta} \quad [5.10]$$

Коефіцієнт для ТзОВ «Бучачагрохлібпром»:

$$- 0,6914 = \left(\frac{4078,53 + 0,5 \cdot 12647,47}{16726} = 0,6219 \right).$$

5.2. Аналіз можливостей мобілізації резервів

У процесі аналізу необхідно дослідити основні показники, зокрема:

Матеріалоємність продукції:

$$МП = \frac{M}{Q} \quad [5.11]$$

Матеріаловіддачу:

$$MB = \frac{Q}{M} \quad [5.12]$$

Питому вагу ресурсів:

$$d_m = \frac{M}{C_6} \quad [5.13]$$

Темпи росту продукції витрат:

$$K = \frac{I_q}{I_m} \quad [5.14]$$

Оборотність матеріальних запасів:

$$Ko = \frac{C_p}{3} \quad [5.15]$$

Тривалість обороту:

$$Об = \frac{D}{K_o} = \frac{D * \bar{3}}{C_p} \quad [5.16]$$

Питома матеріалоемність:

$$m = \frac{M}{q} \quad [5.17]$$

Однією зі моделей EOQ:

$$EOQ^n = \sqrt{\frac{2\Pi^n \cdot \Pi_3^n}{\Pi_x^n}} \quad [5.18]$$

Схема портфелю замовлень наведена на рис. 5.3.

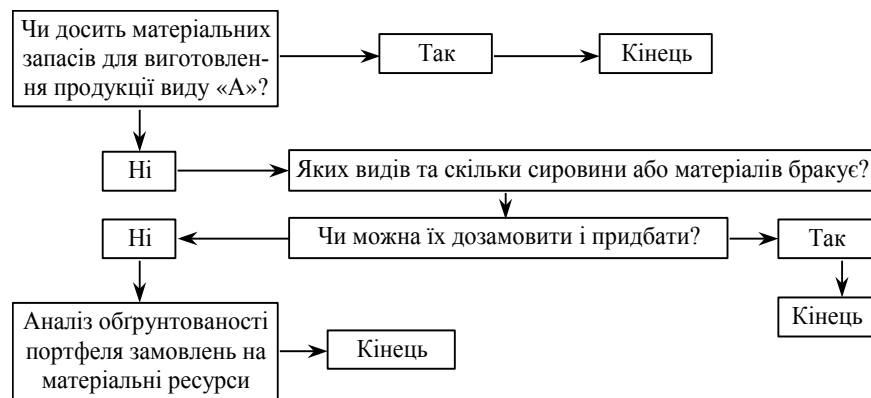

Рис. 5.3. Алгоритм контролю ефективності

В табл. 5.1 наведені показники ефективності ресурсів.

Таблиця 5.1

Аналіз ефективності запасів ТзОВ «Бучачхлібпром»

№ п/п	Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відхилення		Темп зміни, %	
					2017р. до 2016р.	2018р. до 2017 р.	2017р. до 2016р.	2018р. до 2017 р.
1.	Початкові дані: Обсяг реалізованої продукції, тис. грн.	5651	5025	10245	-626	5220	-11,08	103,88
2	Матеріальні витрати на виробництво продукції, тис. грн.	3010	2569	6052	-441	3483	-14,65	135,58
3	Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	5226	4568	8417	-658	3849	-12,59	84,26
4	Виробничі матеріальні запаси, тис. грн.	69	39	43	-30	4	-43,48	10,26
5	Розрахункові показники	0,53	0,51	0,59	-0,02	0,08	-3,77	15,69
	Матеріаломісткість, грн. (p2:p1)							
6	Матеріаловіддача, грн. (p1:p2)	1,47	1,49	1,41	0,02	-0,08	1,36	-5,37
7	Питома вага матеріальних витрат у собівартості продукції, % (p2:p3)·100	57,6	56,24	71,9	-1,36	15,66	-2,36	27,84
9	Оборотність виробничих матеріальних запасів, разів (p1:p4)	81,9	128,8	238,3	46,9	109,5	57,26	85,01
10	Тривалість одного обороту виробничих матеріальних запасів (360:p9), дні	4,39	2,79	1,51	-1,6	-1,29	-36,45	-46,24

Показники ефективності ресурсів у 2018 році погіршилися у порівнянні із 2017 роком. Збільшилась матеріаломісткість на 0,08% і відповідно знизилась матеріаловіддача на 8%. Збільшилась оборотність запасів з 128,8 раз до 238,3 рази, що призвело до зменшення оборотності на 1,29 дні.

Ефективність ресурсів, у 2017 році значно кращий у порівнянні з 2016 роком. Знизилась матеріалоємність на 0,51% і відповідно зросла матеріаловіддача на 2 %. Прискорила оборотність — від 81,90 раз до 128,8 разів, що дозволило скоротити тривалість обороту на 1,6 днів.

Обсяг матеріальних витрат:

$$M = Q * ME \quad [5.19]$$

Загальна зміна витрат:

$$\Delta M = M\phi - M_o \quad [5.20]$$

У 2017 році: $\Delta M = 2569 - 3010 = -441$ тис. грн..

У 2018 році: $\Delta M = 6052 - 2569 = 3483$ тис. грн..

в тому числі:

— обсягу продукції:

$$\Delta M_q = (Q\phi - Q_o) * ME_o \quad [5.21]$$

У 2017 році: $\Delta M_q = (5025 - 5651) * 0,53 = -331,78$ тис. грн.

У 2018 році: $\Delta M_q = (10245 - 5025) * 0,51 = 2662,2$ тис. грн.

— матеріалоємності:

$$\Delta M_{mm} = (ME\phi - ME_o) * Q_o \quad [5.22]$$

У 2017 році: $\Delta M_{me} = (0,51 - 0,53) * 5025 = -100,5$ тис. грн..

У 2018 році: $\Delta M_{me} = (0,59 - 0,51) * 10245 = 819,6$ тис. грн.

Балансова перевірка:

$$\Delta M = \Delta Mq + \Delta Mme \quad [5.23]$$

У 2017 році: $\Delta M = -331,78 + -100,5 = -441$ тис. грн.

У 2018 році: $\Delta M = 2662,2 + 819,6 = 3483$ тис. грн..

Отже розрахунки правильні.

Таким чином, зменшення матеріальних витрат у 2017 році обумовлено зменшенням обсягу виробництва та зростання матеріалоємності. Ріст витрат у 2018 році зумовлено в зростанням матеріаломісткості. Збільшення обсягу продукції призвело до росту витрат.

Матеріалоємність дорівнює:

$$ME = \frac{\sum q^* m^* p_m}{\sum q^* p_q} \quad [5.24]$$

Для оцінки даного показника доцільно провести багатofакторний аналіз

РОЗДІЛ 6

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

6.1. Державний нагляд та контроль за станом охорони праці в Україні

Забезпечення безпечних і нешкідливих умов праці є невід'ємною частиною державної політики, однією з найважливіших функцій центральних та місцевих органів виконавчої влади й Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань. У зв'язку з цим важливого значення набуває державний нагляд і контроль за станом охорони праці.

Державний нагляд — це діяльність уповноважених органів і посадових осіб (державних інспекторів, державних санітарних лікарів), спрямована на забезпечення виконання органами виконавчої влади, суб'єктами господарювання й працівниками вимог законів та інших нормативно-правових актів про охорону праці.

Відповідно до ст. 38 Закону України «Про охорону праці» державний нагляд за дотриманням законодавства та інших нормативних актів про охорону праці здійснюють:

- Державний департамент з нагляду за охороною праці, його територіальні управління в областях та державні інспекції;
- органи, установи і заклади Державної санітарно-епідеміологічної служби МОЗ та інших центральних органів виконавчої влади;
- Головне управління державної пожежної охорони МНС, територіальні й місцеві органи державного пожежного нагляду;
- Головна державна інспекція з нагляду за ядерною безпекою (Держатомінспекція) та Державна екологічна інспекція (в частині нагляду за безпечним використанням джерел іонізуючого випромінювання), які належать до Мінекобезпеки, і підпорядковані їм інспекції на місцях.

Певні функції у сфері контролю за додержанням законодавства про працю мають органи Державної експертизи праці. Державна інспекція умов праці Міністерства праці та соціальної політики України створена на підставі постанови Кабінету Міністрів України «Про державну експертизу умов праці» від 1 грудня 1990 р. з подальшими змінами та доповненнями, завданнями якої є здійснення державного контролю за наданням працівникам пільг і компенсацій за роботу в несприятливих умовах.

Відповідно до чинного законодавства основними завданнями органів державного нагляду є:

- впровадження у життя законів та інших нормативно-правових актів про охорону праці, спрямованих на створення безпечних і здорових умов праці, на захист життя й здоров'я працівників під час роботи шляхом виконання наглядових функцій; надання роботодавцям і працівникам технічної, організаційно-методичної та іншої інформації і консультацій щодо найефективніших засобів та заходів, спрямованих на додержання положень законодавства;

- забезпечення компетентної консультативної й експертної підтримки рішень, що приймаються на державному та інших рівнях, з питань охорони праці, безпечності об'єктів підвищеної небезпеки, профілактики техногенних аварій, пожеж та катастроф.

Поряд з наглядом важливе значення має контроль за станом охорони праці. Контроль — це система перевірок додержання вимог законодавства про охорону праці та виконання відповідних планів, програм, приписів, зобов'язань колективних договорів і угод та інших профілактичних заходів, що здійснюється на підприємствах, в установах і організаціях усіх форм власності уповноваженими посадовими особами, службами або представниками органів виконавчої влади, суб'єктів господарювання, громадських організацій, трудових колективів.

Виділяють такі види контролю: державний, відомчий, регіональний, внутрішній та громадський.

Державний контроль — це контроль державних органів за додержанням законів, нормативних актів, за господарською діяльністю підприємств, установ та організацій згідно з чинним законодавством.

Відомчий контроль здійснюється посадовими особами, повноважними представниками і службами міністерства або іншого центрального органу виконавчої влади, а також асоціації, корпорації, концерну або іншого об'єднання, підприємства, в установах, організаціях, які належать до сфери управління цього центрального органу виконавчої влади чи створили дане об'єднання підприємств. Міністерства або інші центральні органи виконавчої влади, що уповноважені на управління майном державних підприємств, заснованих на державній власності, здійснюють відомчий контроль за додержанням цими підприємствами вимог законодавства про охорону праці, застосовуючи за необхідності дисциплінарні та інші примусові заходи до порушників законодавства. Посадові особи служб відомчого контролю можуть застосовувати на цих підприємствах права, передбачені для посадових осіб органів державного нагляду, за винятком прав накладання штрафів за адміністративні правопорушення й застосування до підприємств штрафних санкцій.

Регіональний контроль реалізується посадовими особами, повноважними представниками та службами місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування на підприємствах, в установах, організаціях, розташованих (zareestrovanih) на території відповідного регіону. Завданням органів і служб регіонального контролю є профілактика правопорушень у сфері охорони праці на підприємствах, в установах, організаціях, розташованих на відповідній території. Головна функція цих органів і служб полягає в забезпеченні контролю за додержанням законів та інших нормативно-правових актів з цих питань власниками малих підприємств, фірм, фермерських та інших господарств і фізичними особами — підприємцями, які зареєстровані відповідними місцевими органами виконавчої влади і не підпорядковані (не підконтрольні) органам та службам відомчого контролю.

Внутрішній контроль здійснюється в межах підприємства (установи, організації) його (її) власником або уповноваженим ним органом і відповідними службами та посадовими особами цього підприємства (установи, організації).

Громадський контроль виконується виборними органами й представниками професійних спілок, інших громадських організацій, комісіями підприємств та уповноваженими трудових колективів.

Роботодавець зобов'язаний створити на робочому місці в кожному структурному підрозділі умови праці відповідно до нормативно-правових актів, а також забезпечити додержання вимог законодавства щодо прав працівників у галузі охорони праці.

Із цією метою роботодавець забезпечує функціонування системи управління охороною праці, а саме:

- створює відповідні служби і призначає посадових осіб, які забезпечують вирішення конкретних питань охорони праці, затверджує інструкції про їхні обов'язки, права та відповідальність за виконання покладених на них функцій, а також контролює їх додержання;
- розробляє за участю сторін колективного договору і реалізує комплексні заходи для досягнення встановлених нормативів та підвищення існуючого рівня охорони праці;
- забезпечує виконання необхідних профілактичних заходів відповідно до обставин, що змінюються;
- впроваджує прогресивні технології, досягнення науки і техніки, засоби механізації та автоматизації виробництва, вимоги ергономіки, позитивний досвід з охорони праці тощо;
- забезпечує належне утримання будівель та споруд, виробничого обладнання та устаткування, моніторинг за їх технічним станом;
- забезпечує усунення причин, що призводять до нещасних випадків, професійних захворювань, та здійснення профілактичних заходів, визначених комісіями за підсумками розслідування цих причин;

- організовує проведення аудиту охорони праці, лабораторних досліджень умов праці, оцінку технічного стану виробничого обладнання та устаткування, атестацій робочих місць на відповідність нормативно-правовим актам з охорони праці в порядку і строки, що визначаються законодавством, та за їх підсумками вживає заходів з усунення небезпечних і шкідливих для здоров'я виробничих факторів;

- розробляє і затверджує положення, інструкції, інші акти з охорони праці, що діють у межах підприємства та встановлюють правила виконання робіт і поведінки працівників на території підприємства, у виробничих приміщеннях, на будівельних майданчиках, робочих місцях відповідно до нормативно-правових актів з охорони праці, забезпечує безоплатно працівників нормативно-правовими актами підприємства з охорони праці;

- здійснює контроль за дотриманням працівником технологічних процесів, правил поведінки з машинами, механізмами, устаткуванням та іншими засобами виробництва, використанням засобів колективного та індивідуального захисту, виконанням робіт відповідно до вимог з охорони праці;

- організовує пропаганду безпечних методів праці та співробітництво з працівниками у галузі охорони праці.

Роботодавець несе безпосередню відповідальність за порушення нормативно-правових актів з охорони праці. Служба охорони праці створюється роботодавцем на підприємстві з кількістю працівників 50 і більше. На підприємстві з кількістю працівників менше 50 осіб функції цієї служби можуть виконувати у порядку сумісництва особи, що пройшли перевірку знань з охорони праці відповідними державними службами. Якщо кількість працівників менше 20 осіб, для виконання функцій служби охорони праці можуть залучатися сторонні спеціалісти на договірних засадах. Служба охорони праці підпорядковується безпосередньо роботодавцю і прирівнюється до керівників і спеціалістів основних виробничо-технічних служб.

6.2. Розробка та реалізація заходів щодо матеріального забезпечення заходів ЦЗ

Фінансування заходів у сфері цивільного захисту здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів, коштів суб'єктів господарювання, інших не заборонених законодавством джерел. Обсяг фінансування, що виділяється потенційно небезпечними об'єктами та об'єктами підвищеної небезпеки для проведення необхідних заходів цивільного захисту, має становити не менше ніж 0,5 відсотка обсягу валового доходу такого об'єкта.

Фінансове забезпечення діяльності центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, інших центральних органів виконавчої влади, що здійснюють державний нагляд у сфері техногенної та пожежної безпеки, реалізацію державної політики у сфері промислової безпеки, охорони праці та державного гірничого нагляду, управління зоною відчуження і зоною безумовного (обов'язкового) відселення, здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України.

Фінансове забезпечення діяльності підрозділів з питань цивільного захисту, що функціонують у складі центральних органів виконавчої влади, здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України. Фінансове забезпечення діяльності підрозділів з питань цивільного захисту суб'єктів господарювання здійснюється за рахунок коштів таких суб'єктів господарювання. Фінансове забезпечення діяльності сил цивільного захисту здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, коштів суб'єктів господарювання, інших не заборонених законодавством джерел.

Фінансування медико-психологічної реабілітації рятувальників органів та підрозділів цивільного захисту здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України. Обсяги фінансування медико-психологічної реабілітації рятувальників органів та підрозділів цивільного захисту визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту. Медико-психологічна реабілітація рятувальників інших аварійно-рятувальних служб, медичних працівників служби медицини катастроф здійснюється відповідно за рахунок коштів, які виділяються

на утримання таких служб з державного або місцевих бюджетів чи за рахунок коштів суб'єктів господарювання. Фінансування медико-психологічної реабілітації постраждалих, а також громадян, які залучалися до проведення робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, здійснюється за рахунок коштів, що виділяються на ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій з Державного бюджету України, в обсязі, що визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я. Фінансування заходів медико-психологічної реабілітації неповнолітніх осіб, постраждалих у надзвичайній ситуації місцевого або об'єктового рівня, а також у яких внаслідок надзвичайної ситуації загинув один із батьків або обоє батьків, здійснюється за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів, коштів суб'єктів господарювання, інших джерел. Для ефективного планування та забезпечення медико-психологічної реабілітації зазначених неповнолітніх осіб Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації щороку розробляють і забезпечують затвердження та виконання відповідних регіональних програм.

Фінансування робіт із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій здійснюється у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Матеріально-технічне забезпечення:

1. Центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування та суб'єкти господарювання забезпечують підпорядковані їм підрозділи з питань цивільного захисту, сили цивільного захисту та інші організації, діяльність яких спрямована на виконання завдань і заходів з питань цивільного захисту, засобами цивільного захисту, іншим майном, службовими, навчальними, господарськими та підсобними приміщеннями, іншими об'єктами та спорудами (пожежними депо, сховищами для техніки, тренувальними залами, спортивними майданчиками), складськими площами в обсягах, необхідних для їх діяльності, а також надають у встановленому порядку земельні ділянки для їх розташування.

2. Земля, вода, інші природні ресурси, а також майно, що належать центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує

державну політику у сфері цивільного захисту, центральним органам виконавчої влади, що здійснюють державний нагляд у сфері техногенної та пожежної безпеки, реалізацію державної політики у сфері промислової безпеки, охорони праці та державного гірничого нагляду, управління зоною відчуження і зоною безумовного (обов'язкового) відселення, є державною власністю та закріплюється за їх силами цивільного захисту, навчальними закладами та науковими установами, іншими підрозділами та об'єктами, що належать до сфери їх управління, на праві оперативного управління.

Створення та використання матеріальних резервів для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій:

1. Матеріальні резерви для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій створюються з метою їх використання у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій.

2. Матеріальні резерви для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій створюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту (оперативний матеріальний резерв), іншими центральними органами виконавчої влади (відомчий матеріальний резерв), місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування (регіональний та місцевий матеріальні резерви) та суб'єктами господарювання (об'єктовий матеріальний резерв).

3. Порядок створення та використання матеріальних резервів для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій визначається Кабінетом Міністрів України.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Процес постачання виконує головну роль в діяльності, оскільки без нього неможливі подальші процеси. Його основна мета забезпеченні виробничого процесу.

Побудова обліку процесу постачання залежить від організації безпосередньо цього процесу на підприємстві. Від змісту операцій логістики залежать методи управління та інструменти. Які воно використовує для прийняття рішень. Якщо розглядати постачання як рух матеріальних потоків, то досліджувати потрібно взаємовідносини постачальників та покупців і приймати рішення відповідно до застосованої стратегії.

Ефективна організація постачання полягає не лише в оприбуткуванні запасів, а й визначенні їхньої собівартості (включаючи заготівлю). Ця інформація дозволяє сформулювати кошторис запасів та виявити можливі резерви.

Вартість майна ТзОВ «Бучачагрохлібпром» збільшилася у 2018 та 2017 роках на 1985 тис. грн. і на 13 тис. грн. відповідно або на 45,8 % та 0,3% порівняно із попередніми роками.

Необоротні активи у 2017 році збільшилися на 334 тис. грн. або 8,6%. Такий приріст обумовлений дооцінкою вартості основних засобів. У 2018 році вартість їх також збільшилась на 1850 тис. грн. за абсолютною сумою, проте у структурі вони зменшились на 1,4% порівняно із попереднім.

За 2017 оборотні активи зменшились на 321 тис. грн. (7,4%) у порівнянні із 2016. У 2018 році вони зросли на 134 тис. грн. або на 1,4%. Темп приросту у 2018 році, вищий. Це позитивна тенденція, що визначає прискорення оборотності. У 2017 році спостерігається зниження необоротних активів на 76,4%.

Структура активів за 2016-2018 роки зазнала змін. Матеріальні активи у цих роках складають 16,4%, 39,4 % та 18,4% вартості активів. Актуальність теми дослідженої у даній роботі робить необхідним детальний аналіз складу запасів. 79,8%, 59,6% та 76,5% активів у вищезгадані роки відволікається на

кредитування споживачів товарів. Значна сума дебіторської заборгованості підвищує вимоги до її якості. Результатом зниження дебіторської заборгованості у 2018 році є зростання обсягу грошових активів та матеріальних запасів. У 2018 році грошові активи збільшилися на 11 тис. грн. і склали лише 4,9% вартості всіх активів підприємства.

Величина активів ТзОВ «Бучачагрохлібпром» у 2017 році зменшилась на 321 тис. грн. та вже у 2018 році зросла на 135 тис. грн. порівняно із попереднім роком. Такий ріст з однієї сторони, може свідчити про зростання потужностей, а з іншого зумовлений інфляцією.

У 2018 році негативним є той факт, що темпи росту капіталу перевищують темпи росту обсягів продукції на 32,5%. У 2017 році темпи росту обсягів реалізації перевищують темпи росту оборотного капіталу, окрім цього, ТзОВ «Бучачагрохлібпром» у цьому періоді отримало прибутки. Це позитивна динаміка в діяльності підприємства, оскільки свідчить про підвищення ефективності оборотного капіталу і реалізації.

Частка запасів в активах у 2016 році складає 16,4%, у 2017 році – 39,4%, у 2018 році – 18,4%. Значний обсяг і частка запасів ТзОВ «Бучачагрохлібпром» може призвести до спаду активності.

Показники ефективності ресурсів у 2018 році погіршились у порівнянні із 2017 роком. Збільшилась матеріаломісткість на 0,08% і відповідно знизилась матеріаловіддача на 8%. Збільшилась оборотність запасів з 128,8 раз до 238,3 рази, що призвело до зменшення оборотності на 1,29 дні.

Ефективність ресурсів, у 2017 році значно кращий у порівнянні з 2016 роком. Знизилась матеріалоемність на 0,51% і відповідно зросла матеріаловіддача на 2 %. Прискорилась оборотність — від 81,90 раз до 128,8 разів, що дозволило скоротити тривалість обороту на 1,6 днів.

Таким чином, зменшення матеріальних витрат у 2017 році обумовлено зменшенням обсягу виробництва та зростання матеріалоемності. Ріст витрат у 2018 році зумовлено в зростанням матеріаломісткості. Збільшення обсягу продукції призвело до росту витрат.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Адамс Р. Основы аудита: Пер. с англ. / Под ред. Я.В. Соколова. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 2005. – 398с.
2. Аренс А. Аудит: Пер. с англ. / А. Аренс, Дж. Лоббек; Гл. ред. серии проф. Я.В. Соколов. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 560 с.
3. Баранова Я.В. Тестирование учета материалов при проведении аудита / Я.В. Баранова // Аудиторские ведомости. - 2012. – №11.- С. 3-5.
4. Бардаш С.В. Інвентаризація: теорія, практика, комп'ютеризація / С.В. Бардаш. – Житомир: ЖІТІ, 2004. – 372с.
5. Білоусько В.С. Теорія бухгалтерського обліку: навч. посібник / В.С. Білоусько, М.І. Беленкова та ін. / За ред. В.С. Білоруська / Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Х., 2011. – 423 с.
6. Болюх М. А. Економічний аналіз / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбаток; за ред. акад. НАНУ, проф. Чумаченка М. Г. – Київ, КНЕУ, 2009.
7. Буряк П.Ю. Облік на підприємствах малого бізнесу. навчальний посібник / П.Ю. Буряк, Л.Ю. Шевців. – К.: ВД "Професіонал", 2012. – 272с.
8. Бутинець Ф. Ф. Аудит. Підручник / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир: ПП "Рута", 2009. – 672с.
9. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах. Навчальний посібник / Ф.Ф. Бутинець, Л.Л. Горецька. - Житомир: ПП "Рута". – 2005. – 544с.
10. Бухгалтерський облік в Україні. Навчальний посібник. За ред. Р.Л. Хом'яка, В.І. Лемішовського. – [7-ме вид., і перероб.]. – Львів: Національний університет „Львівська політехніка”, „Інтелект-Захід”, 2011. – 1224 с.
11. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник / За ред. Ф. Ф. Бутиця. – Житомир: ЖІТІ, 2005. – 627 с.

12. Бухгалтерський фінансовий та внутрігосподарський облік в галузях системи переробної промисловості АПК (на основі національних стандартів) / За ред проф., д-ра екон. наук В.В.Сопка та О.В.Бойка – К.: “Фенікс”. – 2005. – 468 с.
13. Вовченко С. Відображення в обліку розбіжностей, виявлених під час приймання запасів / С. Вовченко // Бухгалтерія (збірник систематизованого законодавства). – 2009. – Випуск 12. – С. 138-143.
14. Гончарук Я. А. Аудит: навч. посібник / Я. А. Гончарук, В. С. Рудницький. – Львів: Світ, 2012. – 296с.
15. Гусакова О.С. Податковий облік: Навч. посіб. / О.С. Гусакова. – К.: Центр навчальної літератури, 2011. – 360 с.
16. Дікань Л.В. Фінансовий результат підприємств: теоретичні узагальнення та прикладний аналіз: монографія / Л.В. Дікань, О.О. Вороніна. — Х. : СПД ФО Лібуркіна Л.М., 2011. — 92с.
17. Дорош Н. І. Аудит: методологія і організація / Н. І. Дорош. – К.: “Знання”, 2009.-402 с.
18. Деєва Н.М. Фінансовий аналіз: Навч.-метод. посібник для студ. вищих навч. закл. / Н.М. Деєва, О.І. Дедіков / Дніпропетровська держ. фінансова академія. — Д. : ДДФА, 2009. — 380с.
19. Жадько К.С. Бухгалтерський облік у схемах і таблицях: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / К.С. Жадько, В.В. Семенюта, Л.Ш. Олійник / Дніпропетровська держ. фінансова академія. — К. : Центр учбової літератури, 2011. — 112с.
20. Загородній А. Г. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики. Підручник / А. Г. Загородній, Г. О. Партин, Л. М. Пилипенко. – [4-те вид., перероб. і доп.]. – К. : Знання, 2012. – 550 с.
21. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність" від 16 липня 1999р. № 996-XIV / www.rada.gov.ua (офіційний сайт Верховної Ради України).

22. Закон України “Про аудиторську діяльність” №3125-ХІІ від 22.04.1993р. ((із змінами та доповненнями), комп’ютерна правова система “ЛІГА – ЗАКОН”: Професіонал 7.4.1 Copyright: ІАЦ “ЛІГА” 1991-2018.
23. Ільїна С.Б. Основи аудиту: Навчально-практичний посібник / С.Б. Ільїна. – К.: Кондор. – 2009. – 378 с.
24. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку, активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій //Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 21 грудня 1999 року за №893/4186. Наказ Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 року №291, комп’ютерна правова система “ЛІГА – ЗАКОН”: Професіонал 7.4.1 Copyright: ІАЦ “ЛІГА” 1991-2018.
25. Інструкція про порядок виготовлення, зберігання і застосування типових форм первинного обліку//Затверджено наказом Державного комітету статистики України від 27 липня 1998 року №263, комп’ютерна правова система “ЛІГА – ЗАКОН”: Професіонал 7.4.1 Copyright: ІАЦ “ЛІГА” 1991-2018.
26. Катренко А.В. Системний аналіз об’єктів та процесів комп’ютеризації: навчальний посібник / А.В. Катренко. – Львів: Новий світ – 2012. – 424 с.
27. Кім Г. Бухгалтерський облік: первинні документи та порядок їх заповнення. Навч. посіб. / Г.Кім, В.В.Сопко, Ю.Г.Кім.- [2-е вид., перероб. та допов.]. - К.: Центр навч. літ., 2009.- 480 с.
28. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности / В.В. Ковалев. - [2-е изд., перераб. и доп.]. - М.: Финансы и статистика, 2012. - 512 с.
29. Козлова Е.П. Бухгалтерский учет / Е.П. Козлова, Н.В. Парашутин, Т.Н. Бабченко, Е.Н. Гаканина. - М.: Финансы и статистика, 2010. - 464 с.
30. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств / М. Я. Коробов. – К.: "Знання", 2004. – 378 с.

- 31.Костюченко В. Облік запасів за національними Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку / В. Костюченко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – №5. – С. 23-35.
- 32.Костюченко В. Облік запасів за національними Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку / В. Костюченко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – №6. – С. 21-31.
- 33.Кулаковська Л. П. Основи аудиту: навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти / Л. П. Кулаковська, Ю. В. Піча. – К.: Каравела: Львів: “Новий світ”, 2004. – 504с.
- 34.Кундря-Висоцька О. П. Бухгалтерський облік: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / О. П. Кундря-Висоцька. – Л. : ЛБІ НБУ, 2012. – 303с.
- 35.Лагунина В., Бухгалтерський учет с нуля / В. Лагунина, А. Панченко. – Днепропетровск: Баланс-Клуб, 2011. – 320 с.
- 36.Лактіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: монографія / Л. А.Лактіонова. – К.: КНЕУ, 2004. – 387с.
- 37.Левиновська Л. В. Управління матеріальними ресурсами: навчальний посібник / Л. В. Левиновська. – Житомир: ЖІТІ, 2009. – 200с.
- 38.Лень В. С. Бухгалтерський облік в Україні: основи та практика: навч. посіб. / В. С. Лень. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 576с.
- 39.Лень В.С. Нормативно-методичні матеріали: навч. посіб. / В. С. Лень. – К. : Центр навчальної літератури, 2012. – 200 с.
- 40.Лень В.С. Фінансовий облік в Україні: задачі, тести, відповіді. Навчальний посібник / В. С. Лень. – К. Центр навчальної літератури, 2009. – 320с.
- 41.Лень В.С. Бухгалтерський облік в Україні: основи та практика: Навчальний посібник / В.С. Лень, В.В. Гливенко. - К.: Центр навчальної літератури, 2009. – 576с.
- 42.Лишиленко О.В. Бухгалтерський облік: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / О.В. Лишиленко. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 630с.

- 43.Ловінська Л.Г. Бухгалтерський облік у схемах і таблицях. Навчальний посібник / Л.Г. Ловінська, Я.В. Олійник. – К.: КНЕУ, 2011. – 329с.
- 44.Лузан Ю. Я. Облік оборотних активів в ринкових умовах: навч. посіб. / Ю. Я. Лузан, В. М. Жук, М. Я. Дем'яненко, В. М. Гаврилюк, В. М. Ярошинський. — К. : ТОВ "Юр-Агро-Веста", 2012. — 256с.
- 45.Методичні рекомендації до бухгалтерського обліку запасів. Затверджені наказом Мінфіну від 10.01.2012, №2 // комп'ютерна правова система “ЛІГА – ЗАКОН”: Професіонал 7.4.1 Copyright: ІАЦ “ЛІГА” 1991 - 2018.
- 46.Михайлов М.Г. Організація бухгалтерського обліку на підприємствах малого бізнесу. Навч. пос. / М.Г. Михайлов, Л.І. Полятикіна, О.П. Славкова – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 320 с.
- 47.Мошенський С.З. Економічний аналіз: підручник для студ. екон. спец. вищ. навч. Закладів / С.З. Мошенський, О.В. Олійник / Житомирський держ. технологічний ун-т / Ф.Ф. Бутинець (відп.ред.). — [2-ге вид., доповн. і перероб.]. — Житомир : ПП "Рута", 2012. — 704с.
- 48.Мних Є.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: підручник / Є.В. Мних / Київський національний торговельно-економічний ун-т. — К., 2011. — 513с.
- 49.Мус Г. Бухгалтерський облік: основи – завдання – розв'язання / Г. Мус, М.Р. Ханш; Пер. з нім. С. Лобачевої.-К.: КНЕУ, 2005.-368 с.
- 50.Мюллер Г. Учет: международная перспектива / Г. Мюллер, Х. Гернон, Г. Миик: Пер. с англ. - [3-е изд., стереотип.]. - М.: Финансы и статистика, 2012. -136 с.
- 51.Назарбаєва І. Операції з виробничими запасами у податковому обліку / І. Назарбаєва // Бухгалтерія (збірник систематизованого законодавства). – 2012. – Випуск 12. – С. 179-189.
- 52.Назарбаєва І. Приріст (убуток) балансової вартості запасів / І. Назарбаєва // Бухгалтерія. – 2012. – № 30. – С. 37-38.
- 53.Назарова Г.В. Фінансовий аналіз у формуванні стратегії економічної системи / Г.В. Назарова // Фінанси України. -2011. - №2. - С.34-39.

54. Наказ Міністерства фінансів України „Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів” від 10.01.2012 р. № 2 // Дебет-кредит. – № 7. – 2012. – С.43-60.
55. Наумова Н.А. Основы бухгалтерского учета: Учебное пособие для вузов / Н.А. Наумова, И.П. Василевич, Л.В. Нуридинова; Под ред. проф. Я.В.Соколова. - М.: Аудит, ЮНИТИ, 2009. - 304 с.
56. Національні стандарти бухгалтерського обліку // Все про бухгалтерський облік від 21.02.2012, № 18 (1295).
57. Нашкерська Г.В. Бухгалтерський облік. Навчальний посібник / Г.В. Нашкерська. – К.: Центр навчальної літератури, 2009. – 464с.
58. Немченко В.В. Практичний курс внутрішнього аудиту / В.В. Немченко, В.П. Хомутенко, А.В. Хомутенко / За ред. Немченко В.В. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 240 с.
59. Николайчук В. Е. Заготовительная и производственная логистика / В. Е. Николайчук. – СПб: Питер, 2011. – 160 с.
60. Новодворский В. Д. Бухгалтерський учет производственных ресурсов: вопросы теории и практики / В. Д. Новодворский. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 254с.
61. Новодворский В.Д. Отчетная информация и её пользователи / В.Д. Новодворский, А.Н. Хорин, В.П. Слабинский // Бухгалтерский учет. - 2009. - №9. - С.7-12.
62. Олексюк О.С. Системи підтримки прийняття фінансових рішень на макрорівні / О.С. Олексюк. - К.: Наукова думка, 2005. - 507 с.
63. Організація бухгалтерського обліку: Навч. посіб. / Ред. В.С.Лень.- К.: Центр навч. літ., 2009.- 696 с.
64. Організація бухгалтерського обліку: Навчальний посібник / Ф.Ф. Бутинець, О.В. Олійник, М.М. Шигун, С.М. Шулякова. Житомир: ЖІТІ, 2001.-576с.
65. Охорона праці в Україні: Нормативні документи / Упоряд. О. М. Роїна, Ред. О. А. Кривенко. - К.: КНТ, 2004. -436 с.

66. Охорона праці: Запитання та відповіді / Ред. Ю.Зубенко. -К., 2000. -404 с.
- 67.Павлюк І. Проблеми бухгалтерського обліку виробничих запасів, товарів та пропозиції щодо їх вирішення / І. Павлюк // Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. – №6. – С. 40-53.
- 68.Палий В. Ф. Международные стандарты учёта и финансовой отчётности / В. Ф. Палий. – М.: Инфра-М, 2012. – 473 с.
- 69.Петрук О. М. Облік та аналіз договірних відносин: проблеми теорії та практики / О. М. Петрук. – Житомир: ЖІТІ, 2002. – 332 с.
- 70.План рахунків бухгалтерського обліку та інструкція про його застосування // Наказ Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291, комп'ютерна правова система “ЛІГА – ЗАКОН”: Професіонал 7.4.1 Copyright: ІАЦ “ЛІГА” 1991 - 2018.
- 71.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси". Затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. №246 // комп'ютерна правова система “ЛІГА – ЗАКОН”: Професіонал 7.4.1 Copyright: ІАЦ “ЛІГА” 1991 - 2018.
- 72.Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: підручник / П. Я. Попович. – Тернопіль: Економічна думка, 2011. – 454 с.
- 73.Редько К. Основи методики аудиторської перевірки оборотних активів відповідно до вимог ДКЦПФРУ / К. Редько // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 8. – С. 45-51.
- 74.Русак Н.А. Финансовый анализ субъекта хозяйствования: Справ, пособие / Н.А. Русак, В.А. Русак . - Мн.: Высш. шк., 2009. - 309 с.
- 75.Савицька Г.В. Аналіз господарської діяльності підприємства / Г.В. Савицька. – К.: «Знання», 2005. – 695с.
- 76.Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посібник / Г.В. Савицька. — [3-тє вид., випр. і доп.]. — К. : Знання, 2012. — 668с. : табл. — (Серія "Вища освіта ХХІ століття").

- 77.Самарченко О. Інвентаризація запасів: порядок проведення, документальне оформлення / О. Самарченко // Бухгалтерія (збірник систематизованого законодавства). – 2012. – Випуск 12. – С. 169-175.
- 78.Свідерський Є. І. Бухгалтерський облік у галузях економіки: навч. посіб. / Є. І. Свідерський. — К. : КНЕУ, 2012. — 234с.
- 79.Сердюк В.М. Податковий облік: Навчальний посібник / В.М. Сердюк. – Київ: Центр навчальної літератури, 2009. – 12 с.
- 80.Слюсарчук Л.І. Облік і аналіз виробництва та продажу готової продукції (Методолого-практичний аспект) / Л.І. Слюсарчук. – К.: «Альтерпрес», 2012.-258с.
- 81.Скирпан О.П. Фінансовий облік: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.П. Скирпан, М.С. Палюх / Тернопільський національний економічний ун-т. — Т. : ТНЕУ, 2011. — 407с.
- 82.Сопко В. Бухгалтерський облік. Навчальний посібник / В. Сопко, З. Гуцайлюк, М. Щирба. – Тернопіль, Астон, 2005. – 496с.
- 83.Сопко В. В. Бухгалтерський облік капіталу підприємства (власності, пасивів): навч. посіб./ В. В.Сопко. – К.: Центр навч. літ., 2009. – 312с.
- 84.Сопко В. В. Бухгалтерський облік: первинні документи та їх заповнення: навч. посіб. / В. В.Сопко. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 480с.
- 85.Тарасенко Н.В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства / Н.В. Тарасенко. – К.: Алерта, 2012. – 485с.
- 86.Терехов А. А. Аудит: перспективы и развитие / А. А. Терехов. – М. : “Финансы и статистика”, 2010. – 560 с.
- 87.Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посібник / О. О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2012. – 554с.
- 88.Ткаченко Н. М. Бухгалтерський облік на підприємствах України: підручник / Н. М. Ткаченко. – [5-е вид., перероб. і доп.]. – К. : А.С.К., 2009. – 784 с.

- 89.Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підручник / Н. М. Ткаченко. — [Вид. 3-тє, доп. і перероб.]. — К.: Алерта, 2011. — 925с.
- 90.Усач Б. Ф. Аудит: навч. пос. / Б. Ф. Усач. — К. : “Знання-Прес”, 2009. — 223 с.
- 91.Усач Б.Ф. Організація і методика аудиту: Підручник / Б.Ф. Усач, З.О. Душко, М.М. Колос. — К.: Знання, 2009. — 295 с.
- 92.Фінансовий аналіз: Навч. Посіб. / Митрофанов Г.В., Кравченко Г.О. Барабаш Н.С. та ін.; за ред. проф. Г.В. Митрофанова. — К.: Київ.нац.торг.-екон. Ун-т: 2012, - 301 с.
- 93.Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник:/ За ред. проф. Г.Г.Кірейцева. - Київ: ЦУЛ, 2005. - 496 с.
- 94.Фінансовий облік. Підручник. / За редакцією С.Ф. Голова. — К.: В-во Лібра, 2005. — 975с.
- 95.Финансовое управление фирмой / В. И. Терёхин, С.В.Моисеев, Д.В.Терёхин, С.Н.Цыганков; Под ред. В.И.Терёхина. - М.: ОАО "Изд-во "Экономика", 2012.-350 с.
- 96.Хаматова Л. А. Экономика предприятия. Экономические ресурсы предприятия: учебное пособие / Л. А. Хаматова. — М.: Издательско-торговая корпорация «Дашкова и К°», 2012. — 156 с.
- 97.Хорощак О. Проблеми оцінки запасів згідно з національними стандартами бухгалтерського обліку / О. Хорощак // Економіка. Фінанси. Право. — 2011. — №8. — С. 30-35.
- 98.Чебанова Н.В. Фінансовий облік: Підручник / Н. В. Чебанова, Т.І. Єфіменко. — К. : Вид. центр "Академія", 2012. — 704с.
- 99.Чебанова Н. В. Бухгалтерський фінансовий облік: посібник / Н. В. Чебанова, Ю. А. Василенко. — К. : Видавничий центр "Академія", 2012. — 672с.

100. Шаповал О. Вибуття запасів: від оцінки до уцінки / О. Шаповал // Бухгалтерія (збірник систематизованого законодавства). – 2011. – Випуск 12. – С. 162-168.
101. Шаповал О. Облік МШП / О. Шаповал // Бухгалтерія. – 2011. – №34. – С.48-52.
102. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник / В.Г. Швець. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – К.: Знання, 2009. – 525 с. – (Вища освіта XXI століття)
103. Шквір В.Д. Інформаційні системи і технології в обліку: Навч. посіб. / В.Д. Шквір, А.Г. Загородній, О.С. Височан. – [3-тє вид., перероб. і доп.]. – К.: Знання, 2012. – 439с.